

Riikka Vääräniemi

”NÄENKÖ SINUT – NÄENKÖ MINUT?”

Voimauttava valokuva ammatti-identiteetin kehittymisen ja kohtaamisen ymmärryksen edistämisessä

”NÄENKÖ SINUT – NÄENKÖ MINUT?”

Voimauttava valokuva ammatti-identiteetin kehittymisen ja kohtaamisen ymmärryksen edistämisessä

Riikka Vääräniemi
Opinnäytetyö
Kevät 2017
Sosiaali- ja terveysalan johtamisen ja kehittämisen
koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma

Tekijä(t): Riikka Vääräniemi

Opinnäytetyön nimi: "NÄENKÖ SINUT – NÄENKÖ MINUT?" Voimauttava valokuva ammatti-identiteetin kehittymisen ja kohtaamisen ymmärryksen edistämisessä

Työn ohjaaja: Liisa Kiviniemi & Kirsi Koivunen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2017

Sivumäärä: 59 + 10

Kehittämistyön tarkoituksena on kuvata voimauttavan valokuvan menetelmän käyttökelpoisuutta Oulun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan loppuvaiheen opiskelijoiden ammatti-identiteetin ja kohtaamisen ymmärryksen edistämisen välineenä. Kehittämistyön tavoitteena on voimauttavan valokuvan menetelmää käyttäen edistää ammattikorkeakouluopiskelijoiden ammatti-identiteettiä ja lisätä itsensä ja toisen ihmisen kohtaamisen ymmärrystä. Kiinnostuksen kohteita kehittämistyössä ovat muun muassa opiskelijoiden näkemykset omista työelämätaidoista ja ammatillisesta identiteetistä sekä ammatillisuuden yhteensovittamisesta omaan itseen ja omiin arvoihin.

Kehittämistyön tietoperustassa käsitellään ammatillisen identiteetin kehittymistä ja ammatillista kasvua sekä kohtaamista. Kehittämistyön keskeisenä välineenä on voimauttavan valokuvan menetelmä, jota käsitellään myös ammatillisen identiteetin kehittymisen, ammatillisen kasvun ja kohtaamisen näkökulmasta.

Kehittämistyössä hyödynnettiin toimintatutkimuksen prosessia. Kehittämistyön toiminnallinen osuus toteutettiin työpajatyöskentelynä, jonka aikana opiskelijat työstivät itsenäisenä työnä oman ammatillisen kasvun kuvauksen, joka pohjautui työpajoissa tehtyihin toiminnallisiin harjoituksiin sekä opiskelijoiden pitämiin oppimispäiväkirjoihin.

Johtopäätöksinä kehittämistyöhön osallistuneet opiskelijat kokivat voimauttavan valokuvan menetelmän sopivana menetelmänä ammatillisen kasvun opintoihin. Kuvien kautta ammatillinen polku nähtiin selkeämmin. Voimauttavan valokuvan menetelmä koettiin hyvänä reflektion välineenä. Kuvat asioiden ja itsen sanoittajina mahdollistivat saamaan enemmän irti omista ajatuksista ja oppimisesta.

Asiasanat: voimauttavan valokuvan menetelmä, ammatti-identiteetti, ammatillinen kasvu, kohtaaminen, voimaantuminen, toimintatutkimus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Master's Degree Programme and Management of Health and Social Care

Author(s): Riikka Vääräniemi

Title of thesis: "NÄENKÖ SINUT – NÄENKÖ MINUT?" Voimauttava valokuva ammatti-identiteetin kehittymisen ja kohtaamisen ymmärryksen edistämiseksi

Supervisor(s): Liisa Kiviniemi & Kirsi Koivunen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2017

Number of pages: 59 + 10

The purpose of the development work is to describe the serviceability of the empowering photography method as a tool for promoting the understanding of the professional identity and encounters among end-stage social and health care students of the Oulu University of Applied Sciences. The goal of the development work is to promote the professional identity of the University students, and to increase the understanding in encountering oneself and other people. Points of interest in the development work are, among others, students' views on their own working life skills and professional identities, as well as on the adaptation of professionalism with oneself and one's values.

The knowledge base of the development work considers the development of the professional identity, the professional growth and encounters. A key instrument in the development work is the empowering photography method, which is also considered from the perspective of the development of the professional identity, professional growth and encounters.

The process of operational research was utilised in the development work. The operational part of the development work was performed as workshop activities, during which students created own professional growth descriptions independently, which were based on the operational exercises performed in the workshops and the learning diaries of students.

As a conclusion, students who participated in the development work experienced that the empowering photography method is a suitable method for professional growth studies. The photographs helped see the professional path more clearly. The empowering photography method was considered a good tool for reflection. Photographs portraying things and oneself enabled people to get more out of one's own thoughts and learning.

Keywords: empowering photography method, professional identity, professional growth, encountering, empowering, operational study

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	VOIMAUTTAVA VALOKUVA AMMATILLISEN IDENTITEETIN KEHITTYMISEN JA KOHTAAMISEN YMMÄRRYKSEN EDISTÄMISESSÄ.....	7
2.1	Ammatti-identiteetti osana identiteettiä.....	7
2.2	Ammatillinen kasvu ja kehitys.....	9
2.3	Kohtaaminen ja dialogisuus	12
2.4	Voimaantuminen - Empowerment	15
3	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	18
4	TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA TOTEUTUS	19
4.1	Osallistava toimintatutkimus	19
4.2	Osallistajat ja yhteistyöhenkilöt.....	23
4.3	Aineiston keruumenetelmät	24
4.3.1	Alkukartoitus ja loppuyhteenveto	24
4.3.2	Ammatillisen kasvun kuvaus	25
4.4	Aineiston analyysimenetelmät.....	25
5	TULOKSET.....	30
5.1	Ammatti-identiteetti ja kohtaaminen työelämätaitojen edistäjänä	30
5.1.1	Alkukartoitus	30
5.1.2	Loppuyhteenveto	31
5.1.1	Ammatillisen kasvun kuvaus	34
5.2	Osallistava oppiminen työelämätaitojen edistäjänä	38
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	42
7	POHDINTA	47
7.1	Tulosten pohdinta.....	47
7.2	Prosessin pohdinta.....	48
7.3	Kehittämistyön luotettavuus ja eettisyys	50
7.4	Oman oppimisen arviointi	53
7.5	Jatkokehittämisehdotuksia	54
	LÄHTEET	56
	LIITTEET	60

1 JOHDANTO

Miksi kohtaamisen ajattelemisen tai sen tutkiminen on ajankohtaista tänä päivänä? Yhteiskunnan vallitseviksi arvoiksi ovat tulleet talous ja tehokkuus, jotka ovat suodattuneet myös kasvatuksen maailmaan. Esimerkiksi koulutuspolitiikassa painavimmat lausunnot antaa elinkeinoelämä, eivät kasvatuksen asiantuntijat. Yhteiskunnan muutos näkyy myös kasvatus- ja opetusmaailmassa. Tässä tilanteessa on tärkeää, että kohtaamisen merkitys nostetaan uudella tavalla esille. Kasvatuksen tavoitteena ei voi olla tehokkuus, vaan yksilön kasvu. Sitä ei voida mitata rahayksikköinä, eikä metreinä. Kasvua tapahtuu, kun sille annetaan riittävät edellytykset. Kasvu on yksilöllistä, ja myös kasvu- ja kypsyamisajat ovat erilaiset (Wihersaari 2011.)

Sitran julkaisun Työelämä kestävän hyvinvoinnin lähteeksi (2015) mukaan koulutuksen tärkeä tehtävä on valmistaa tulevaa ammattilaista pärjäämään muuttuvassa maailmassa ja työelämän epävarmuudessa. Koulutus kehittyy varmojen totuuksien opettelussa tiedon soveltamisen ja ongelmanratkaisutaitojen suuntaan. Tulevaisuuden työelämä edellyttää elinikäistä oppimista, vahvoja yhteistyötaitoja sekä valmiutta kehittää ja arvioida omaa toimintaa eri tilanteissa. Tulevaisuuden työyhteisöt ovat yhä useammin eri alojen ammattilaisista koostuvia itsensä työllistäjien verkostoja, jotka tekevät töitä samantyyppisten asioiden parissa, yhteisin tavoittein ja toisiaan tukien. Oppimistaidot nousevat tällöin keskeiseksi. (Työelämä kestävän hyvinvoinnin lähteeksi, 2015.)

Voimauttavan valokuvan menetelmän lähtökohtana on tehdä sosiaali-, terveys- ja kasvatustalouden työstä vaikuttavampaa ja vähemmän kuormittavaa muuttamalla tapaa, jolla ammatillisuus ymmärretään. Menetelmässä ei kehitetä asiakasta, vaan työntekijän kykyä katsoa häntä, asiakkaan omasta maailmasta käsin, ilman diagnoosia, oletuksia, asiakassuhteen pettymysten historiaa tai hoitosuunnitelman edellyttämää kehitysodotusta. Voimauttava valokuvaprosessi on rajattu alue, jossa asiakkaan ja työntekijän väliseen suhteeseen liittyvät valta-asetelmat

puretaan ja työntekijä sijoittaa itsensä siihen katselupisteeseen, josta asiakas näkee maailman. Ammatilaisen kannalta kyseessä on jatkuva oppimisen prosessi, jossa hän yhä uudelleen luopuu omasta ammatillisesta tietämisestään. Menetelmällä parannetaan asiakkaan lähisuhteissaan, auttamisjärjestelmässä ja yhteiskunnassa kokemaan näkymättömyyttä ja kokemusta väärin nähdyksi tulemisesta. (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

Tässä kehittämistyössä hyödynnetään voimauttavan valokuvan menetelmää sosiaali- ja terveysalan loppuvaiheen sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden ammatti-identiteetin kehittymisen sekä kohtaamisen ymmärryksen edistämiseksi. Kehittämistyössä halutaan opetella uudenlaista ja luovaa tapaa kohdata itseä, työkaveria ja asiakasta.

Kehittämistyö on toteutettu yhteistyössä Oulun ammattikorkeakoulun ja kehittämistyöhön on osallistunut myös voimauttavan valokuvan menetelmän kehittäjä Miina Savolainen asiantuntijan roolissa. Kehittämistyön toiminnallinen osuus toteutetaan työpajatyöskentelynä.

2 VOIMAUTTAVA VALOKUVA AMMATILLISEN IDENTITEETIN KEHITTÄMISEN JA KOHTAAMISEN YMMÄRRYKSEN EDISTÄMISESSÄ

Asiakkaan itsemäärittelyyn ja työntekijän ammatillisen vallan purkamiseen perustuva voimauttavan valokuvan menetelmä on hoitotyössä, terapiassa, opetuksessa ja työyhteisöjen kehittämisessä käytettävä työote, jonka orientaatio on oleellisesti ammattieettinen. Vaikka kyseessä on valokuvaamiseen perustuva menetelmä, ei kyse oikeastaan ole valokuvasta, vaan katsomisen tavasta sekä kyvystä nähdä maailma toisen ihmisen lähtökohtaisesti erilaisesta kokemuksesta käsin. Valokuvaaminen on konkreettinen apuväline näkemisen tavan muuttamiselle. Prosessin tuloksena syntyy ”uusin silmin näkemistä”, joka tuottaa ihmisten välille uudenlaisia tunteita. (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

Käsittelen tässä tietoperustassa ammatillisen identiteetin kehittymistä ja ammatillista kasvua sekä kohtaamista. Kehittämistyön keskeisenä välineenä on voimauttavan valokuvan menetelmä, jota käsittelen myös ammatillisen identiteetin kehittymisen, ammatillisen kasvun ja kohtaamisen näkökulmasta.

2.1 Ammatti-identiteetti osana identiteettiä

Ammatti-identiteetillä tarkoitetaan erilaisia ominaisuuksia, tunnuksia ja piirteitä, jotka kuvaavat yksilön samaistumista omaan ammattiinsa. Jotta ammatti-identiteetin muodostuminen ammatin ympärille on mahdollista, täytyy yksilön olla ammattivalmiudeltaan kypsytynyt tietojen, taitojen ja arvostuksen suhteen, hänen täytyy siis olla ammattilainen omalla alallaan. Työntekijällä täytyy olla myös tahtoa, mielenkiintoa ja kykyä suoriutua ammatillisista tehtävistään hyvin. (Räty 1982, 46.) Laajasti ajateltuna ammatti-identiteetti voidaan nähdä yksilön suhteen yhteiskunnassa toimimiseen ja vallitsevaan työnjakoon; suhteen siihen millaiseksi

yksilö kokee oman paikkansa, asemansa ja osallisuutensa ympäröivässä yhteiskunnassa (Eteläpelto 2006, 45).

Käsitteenä identiteetti on monikerroksinen ja sitä on vaikea määritellä yksiselitteisesti, ja siksi siihen liitetäänkin usein paljon erilaisia merkityssisältöjä (Rönholm 1999,13). Yksi varhaisimmista identiteetti-käsitteen käyttäjistä ja kehittäjistä on ollut Erik Erikson, jonka lähtökohta identiteetti-käsitteelle oli psykoanalyysissa (Jokinen 2002, 86). Kroger (2000,8) on Eriksonia lainaten kuvannut identiteettiä samuuden tunteeksi, jolla hän tarkoittaa henkilön subjektiivista tunnetta itsestään ja tämän tunteen jatkuvuutta aikojen kuluessa. Henkilöllä on siis paikasta ja sosiaalisesta tilanteesta riippumatta tunne siitä, että hän on aina sama persoona. (Kroger 2000, 8.)

Huotelin (1992, 52-53) puolestaan määrittelee identiteetin vastaavan ennen kaikkea kysymyksiin ihmisestä itsestään. Identiteetin avulla pystyy määrittelemään itselleen ja muille kuka hän on, kuka hän haluaa olla, mitä hän tavoittelee elämässään ja mikä on hänen paikkansa yhteisössä. Identiteetti koostuu siis määritelmistä, joita yksilö tekee itsestään jonkin ryhmäjäsenyyden, esimerkiksi ammatin, perusteella sekä niiden luonteenpiirteiden perusteella, jotka yksilö kokee itselleen tyypillisinä ja joita muut liittävät häneen. Identiteetin avulla ihminen voi siis tulkita myös muiden ihmisten käsityksiä itsestään ja sitä kautta muodostaa käsityksen sekä omasta että muiden asemasta ympäristössä ja yhteiskunnassa. (Huotelin 1992, 52-53.) Tiivistetysti identiteetti-termillä viitataan siis siihen, kuka tai mitä joku on. Se on eräänlainen luonnehdinta tai merkitys, jonka yksilö itse tai joku ulkopuolinen antaa henkilölle. (Houtsonen 2000, 15.)

Identiteettiä kuvataan myös haluksi ymmärtää itseään osana suurempaa kokonaisuutta. Se merkitsee kuulumista johonkin, yhtäläisyyttä siihen minkä yksilö jakaa toisten ihmisten kanssa, mutta toisaalta se samalla merkitsee eroavaisuutta toisista. Pohjimmiltaan identiteetti antaa ihmiselle tunteen paikasta, vakaan ytimen ihmisen olemassaololle. Samalla se luo monimutkaisia yhteyksiä muihin, mikä modernissa yhteiskunnassa saattaa aiheuttaa myös hämmennystä. Niinpä identiteettiä onkin luonnehdittu jatkuvaksi, mutta vain suhteellisen pysyväksi ihmisen persoonan keskukseksi. (Rönholm 1999, 24.)

2.2 Ammatillinen kasvu ja kehitys

Ammatillista kasvua ja kehitystä on tarkasteltu työuran kattavana prosessina, jolloin ammatillinen kasvu ja kehitys voidaan nähdä henkilökohtaisista lähtökohdista tapahtuvana mutta sosiaalisiiin, muun muassa ammatillisiin yhteyksiin kosketuksissa olevana oppimisjatkumona (Hanhinen 2010, 99). Lisäksi ammatillisen kasvun ja kehittymisen erittely on kohdentunut niin ajattelun, työsuoritusten, persoonallisuuden kuin itsereflektion alueelle (Ruohotie 2006, 114).

Voimaantumisen kautta yksilön tietoisuus itsestään yksilönä, työntekijänä ja ammattinsa edustajana lisääntyy ja samalla hänen luottamuksensa omiin kykyihinsä ja arvostuksensa itseään kohtaan kasvaa. Tämä puolestaan kehittää yksilön ammatillista identiteettiä sekä vastuunottamista oman, mutta myös muiden ammatillisen kasvun turvaamisesta ja tukemisesta. Voimaantuminen ilmenee yksilön näköalojen laajenemisena, aktivoitumisena, työn mielekkyyden sekä työssä ja arjessa jaksamisen lisääntymisenä. Tunteet ovat olennainen osa ammatillisen kasvun kokonaisvaltaisuutta. Ne auttavat yksilöä syventämään itsetuntemustaan ja oppimistaan. Tunteilla on lisäksi keskeinen rooli ammatillisen kasvun käynnistäjänä ja voimaa-antavana ylläpitäjänä. Jokaisella kolmella tunneytimen ulottuvuudella on yhteinen ammatillista kasvua eheyttävä, syventävä ja dynamisoiva tehtävänsä. Kasvuprosessissa nämä kolme tekijää kietoutuvat toisiinsa. Mikäli jokin tekijöistä jää pois voi ammatillisen kasvun prosessi muodostua puutteelliseksi tai jäädä polkemaan paikalleen. (Aarto-Pesonen 2013, 79-83.)

Ammatillista kasvua ei voi irrottaa kattamaan kehittymistä ainoastaan työntekijänä tai ammattinsa edustajana, vaan se tulee nähdä koko ihmistä ja ihmisyyttä koskettavana kehitys- ja kasvuprosessina. Kasvu on siis asiantuntijuuden kehittymisen lisäksi yksilön kasvamista kokonaisuutena. (Aarto-Pesonen 2013, 79-83.)

Voimauttavassa valokuvassa ammatillisuus nähdään perinteistä vastavuoroisempaa ja rakkaudellisempaa. Työskentelyssä haetaan viatonta katsomisen tapaa asiakasta kohtaan myös silloin, kun syyt ihmisten väliseen epäluottamukseen ovat ilmeisiä tai työn perustehtävään sisältyy paljon asiakkaan rajaamista. Erityisesti juuri silloin menetelmän työote voi olla poikkeuksellisen vaikuttavaa sekä työntekijälle, että asiakkaalle. Lähtökohtana on hyvän näkyväksi tekeminen tietoisena valintana, myös silloin, kun se tuntuu lähes mahdottomalta tai ihmiset ovat lakanneet uskomasta hyvään muutokseen. Prosessin aikana näistä piilossa olevista ehjyyden ja arvokkuuden sävyistä tulee tosia ja jaettavia, riippumatta siitä, kuinka vaikeista ihmiselämän olosuhteista kulloinkin on kyse. Hyvää ei jouduta ”keksimään”, vaan se löytyy mukana prosessissa olevien ihmisten kokemusten vahvistumisesta. Tämä ilmiö tapahtuu aina, kun moniäänisyys ja arvostavan dialogin lähtökohta toimii (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

Avoimempi, jaettu asiantuntijuus mahdollistaa myös sosiaalityön ja asiakkaan välisen hierarkisen aseman tasoittumista. Juhilan (2006) mukaan sosiaalityö näytetään tällöin kumppanuussuhteena, jossa työntekijä ja asiakas toimivat rintarinnan. Päinvastoin kuin liittämiskontrollisuhteessa, kumppanuussuhteessa asiantuntija ja asiakas punnitsevat ja pohtivat asiakkaan elämää ja muutostarpeita – ja tavoitteita yhdessä. Sosiaalityö kumppanuussuhteena ei myöskään niputa asiakkaita yhteen ja samaan muottiin, vaan kunnioittaa moninaisuutta ihmisten välillä ja ihmisissä sekä keskittyy erojen ehdoilla tapahtuvaan työskentelyyn. Näin saadaan esiin myös asiakkaan oma tieto, ”toinen tieto”, jonka merkitys asiakkaan tilannetta pohdittaessa on ratkaiseva muutoksen etsimisen ja löytämisen kannalta (Juhila 2006.)

Voimauttavan valokuvan lähtökohtana on tehdä sosiaali-, terveys ja kasvatustyöstä vaikuttavampaa ja vähemmän kuormittavaa muuttamalla tapaa, jolla ammatillisuus ymmärretään. Menetelmässä ei kehitetä asiakasta, vaan työntekijän kykyä katsoa häntä, asiakkaan omasta maailmasta käsin, ilman diagnoosia, oletuksia, asiakassuhteen pettymysten historiaa tai hoitosuunnitelman edellyttämää

kehittymisodotusta. Hyvät kerrannaisvaikutukset asiakkaan elämään sekä työntekijän ja asiakkaan väliseen vuorovaikutukseen syntyvät koko yhteisön katsomisen tavan muuttumisesta (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

Ammattilaisen kannalta kyseessä on jatkuva oppimisen prosessi, jossa hän yhä uudelleen luopuu omasta ammatillisesta tietämisestään. Menetelmällä parannetaan asiakkaan lähisuhteissaan, auttamisjärjestelmässä ja yhteiskunnassa kokee näkymättömyyttä ja kokemusta väärin nähdyksi tulemisesta. Valokuvaprosessissa asiakas johdattaa työntekijän konkreettisesti omaan maailmaansa, niiden asioiden äärelle, jotka ovat hänelle tärkeitä. Diagnoosi tai interventio eivät määrittele tavoitteita, vaan työntekijä ja asiakas lähtevät yhdessä tuntemattomalle maaperälle, luovaan prosessiin, etsimään yhdessä sitä, mikä on asiakkaalle merkityksellistä. Työntekijän rooli on olla ensisijaisesti korjaava, arvostava, lohduttava, innostava – ehdoitta hyväksyvä katse. Hyväksyntä ei riipu siitä, kehittykö asiakas auttamisjärjestelmän toivomaan suuntaan (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

Prosessi vähentää hoidolliseen työhön usein sisältyvää, asiakkaan ja työntekijän välistä valtataistelua ja näennäishoitamista. Voimauttava valokuvaprosessi on rajattu alue, jossa asiakas päättää kaikesta ja jossa työntekijä sijoittaa itsensä siihen katselupisteeseen, josta asiakas näkee maailman. Työntekijä saa nähdä asiakkaan uusin silmin ja löytää välineitä kiintymyksen, arvostuksen ja asiakkaan puolella olemisen tunnekokemuksen rakentamiseen. Nämä tunteet hän peilaa prosessissa asiakkaalle takaisin arvostuksena ja kiintymyksenä. Asiakkaalle kokemus merkitsee nähdyksi ja hyväksytyksi tulemistä omana itsenään. Työntekijän osallistuminen asiakkaan maailmaan tuntuu asiakkaasta siltä, että hän on erityinen ja tärkeä työntekijälle riippumatta siitä, kuinka vaikeita ja jopa asiakkaan perusoikeuksiin puuttuvia asioita he joutuvat hoitoprosessissa käsittelemään. (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

2.3 Kohtaaminen ja dialogisuus

Kohtaaminen on sosiaalinen vuorovaikutustilanne (Wihersaari 2011, 51). Buberia (1993, 25-27) pidetään aidon kohtaamisdialogin isänä. Teoksessaan *Minä ja Sinä* hän esittää maailman, joka hahmottuu kahden perussuhteen kautta. Perustavin suhde on kaikkien aitojen suhteiden ideaalina oleva Minä–Sinä ja sen vastaparinä on maailmaa objektivoiva Minä–Se -suhde. Maailma jakaantuu kahdeksi näiden perussuhteiden mukaan. Minä–Sinä -suhteessa ei ole mitään objektina, siinä suhteessa olevalla ei ole mitään. Objektivoimattomuus toteutuu aidossa kohtaamissuhteessa. Buberin Minä– Sinä -kohtaamisessa tapahtuu aito, ainutkertainen toisen ihmisen kohtaaminen, jossa on mukana kohdattavien koko olemus (Buber 1993, 25-27.)

Kohtaaminen on avoimuutta toiselle. Sitä ei voi vangita tietoisesta intentionaalisuudesta. Dialogi on vastavuoroisuutta, se rakentuu samalla tavoin kuin kohtaaminen, mutta siinä on aina tavoite mukana. (Silkelä 2003, 81.) Värri (2000, 132) mukaan kohtaamisen vastavuoroisuudessa kummallakin osapuolella on mahdollisuus elää koettu tapahtuma myös toisen osapuolen näkökulmasta. Toisen näkökulman mukaan tuominen ei tarkoita omien tunteiden heijastamista toiseen, oman itsen kuvitteellista siirtämistä toisen paikalle. Minä–Sinä -kohtaamisessa emme voi muotoilla toista itsemme mukaiseksi, sillä silloin tuo toinen tulisi objektivoiduksi (Värri 2000, 132.) Itkonen (1996) mukaan kohtaaminen merkitsee jotain muuta kuin vastaan tulemistä, se merkitsee tulemistä pois itsestä ja toisuuden näkemistä sellaisena kuin se varsinaisesti on (Itkonen 1996, 132). Kohtaamistilanteissa ovat läsnä todelliset persoonat, jotka elävät omissa elämäntilanteissaan ja omista merkityshorisonteistaan käsin (Buber 1993, 91; Värri 2000, 67).

Buberin rinnalla mainitaan usein saman aikakauden samankaltaisena ajattelijana Emmanuel Levinas. Levinasin mukaan olemme kohtaamisessa jonkin yhteisen osana. Kohtaaminen kuvaa Levinasin ajattelussa jokaisen ihmisen perussuuntautuneisuutta maailmaan. Levinasin mukaan ihminen itse on substanssi. Kasvot on se filosofinen käsite, jolla Levinas kuvaa kaipaamisen ja halun kohdetta,

toista. Kasvot ovat abstrakti, ääretön toinen, joka edustaa vierailua ja saapumista minän maailmaan. Kasvot edustavat Levinasille kokonaista, kehollista toista (Levinas 1996, 8, 79, 113.)

Kasvokkain olemisessä toinen koetaan välittömässä tässä ja nyt kokemuksessa ja kasvokkain suhteessa tapahtuu minän rajat ylittävä me-suhde. Tapahtuvassa kohtaamisessa minän ja sinän ajan virrat samaistuvat ja kokemus toisesta on välitön vain niin kauan kuin minä on osallisena kokemuksen yhteisessä virrassa. Samalla tavoin kuin Buberillakin, kohtaamisen lumous, kohtaamistapahtuma rikoontuu, kun minä muuttuu tietoiseksi subjektiksi ja kokemuksen välittömyys rikoontuu. (Silkelä 2003, 82.) Buberin (1993) ajattelu pohjautuu vanhaan juutalaiseen perinteeseen, jossa Levinasin mukaan tähdätään, toisin kuin muussa länsimaisessa ajattelussa, dialogiin muun kuin subjektin itsensä kanssa. Levinas kritisoi Buberin ajattelua liian intiimiksi; yhteisö ei voi olla vain kahden ihmisen suhteeseen perustuva. Silkelän (2003) mukaan Levinasin näkemys eroaa Buberin ajattelusta siinä, että Levinas näkee kohtaamisen lähtökohtana toisen ihmisen toiseuden tunnustamisen ja arvostamisen ja näin kohtaaminen liittyy myös ruumiillisuuden ja vierauden kysymyksiin (Silkelä 2003, 81-82.)

Bahtinin (1991) tulkinnan mukaan ihminen ei ilmaise itseään ulospäin, vaan ihminen muotoutuu toisille ja itselle sellaiseksi kuin muodostuu nimenomaan dialogissa. Ihmistä voi lähestyä ja puhutella vain dialogisesti. Dialogi ei ole johtamassa johonkin, vaan se on aina jotain. Avoimessa bahtinilaisessa dialogissa ihmisten välinen erilaisuus mahdollistaa uuden tiedon syntymisen. Bahtinilainen dialogi jää aina avoimeksi ja päättymättömäksi (Bahtin 1991, 122-123, 358-359.)

Voimauttavan valokuvan menetelmä merkitsee katseeseen, aisteihin ja dialogisuuteen perustuvaa, rakkaudellista työtettä. Jos alamme jakaa valokuvien äärellä merkityksiä, mikä on sinulle ja minulle tärkeää ja totta, huomaamme, ettemme tunne todella läheisintäkään ihmistämme. Tähän liittyy myös ihmisenä olemisen kipu: tulenko itsekään syvästi ymmärretyksi, niin kuin todella kaipaan? Sen, että valokuva tekee näkyväksi meille lähtökohtaisen erillisyytemme, voisi ymmärtää myös niin, että vaikka ajattelemme elävämme tässä samassa fyysisessä, aistein havaittavissa todellisuudessa, tavallaan emme elä siinä. Jokainen

ihminen, oman ainutkertaisen biologiansa ja kokemushistoriansa vuoksi jo havainnoi maailmaa aivan eri tavalla, mutta lisäksi vielä ymmärtää ja merkityksellistää sitä täysin omalla tavallaan. Voisi siis ajatella, että ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa voivat myös monesti johtua siitä, että kuvittelemme maailman olevan meille sama, vaikka se ei ole. Voimauttavan valokuvan menetelmän ideana on rakentaa kohtaamisia, joissa nämä ihmisten sisäiset merkitysten maailmat tulevat limittäisiksi. Tämä tapahtuu alkamalla jakaa valokuvien avulla ihmisten yksilöllisiä merkitysten maailmoja oletetun, yhteisen ilmimaailman sijaan: miten sinä ymmärrät – miten minä ymmärrän? (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

Voimauttavan valokuvan lähtökohtana on ymmärtää, että kaikki ihmistyö sosiaali-terveys-, opetus tai työyhteisön kehittämisen aloilla on puhtaasti tunnetyötä, jossa työntekijät rakentavat sekä ryhmän yhteisiä tunteita että asiakkaan kokemia tunteita, omien tunteittensa kautta. Menetelmässä työntekijät oppivat käyttämään tunnepeilaamisen rekisteriään ja katsomisen tapaansa keskeisenä työvälineenä, mutta myös puheen sävyt ja sisällöt ymmärretään osana arvostavaa peilaustapahtumaa. (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

Ehdoitta hyväksyvä katse merkitsee, että ammattilainen antaa asiakkaan maailmalle sataprosenttisen läsnäolonsa – herkistyy näkemään ja kuulemaan päähenkilöä tunnetasolla, tämän omasta perspektiivistä käsin – joka on täysin erilainen kuin työntekijän oma. Työntekijä päästää asiakkaan maailman oman ihon alle ja osallistuu tämän kipuun, suruun ja iloon. Hän lumoutuu kuvaushetkissä, valokuvissa ja kuvien jakamisen äärellä näkemästään arvokkuudesta ja peilaamisen päähenkilölle takaisin. Kuvatessaan työntekijä opettelee päähenkilössä olevan hauraankin ehjyyden näkemistä, hänen maailmaansa sovittautumista, turvallisuuden rakentamista, innostamista, kuuntelemista sekä hyvän peilaamista. Toisin sanoen juuri niitä taitoja, joita hän tarvitsee vastavuoroisen asiakassuhteen rakentamiseen. (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

Työotteessa työntekijälle annetaan oikeus olla tunteva: arvostava peilaaminen syntyy siitä, että asiakkaasta tulee erityinen ja tärkeä työntekijälle. Asiakas kokee, että työntekijä läpielää yhdessä asiakkaan kanssaan hänen kokemustaan

ja että hän on kokonaan arvostettu työntekijän silmissä. Työntekijä ottaa asiakkaan maailman vastaan sellaisenaan, kuin tämä haluaa sen näyttää – ilman pyrkimystä muuttaa sitä, analysoida sitä tai vaatia saada tietää siitä enemmän. Osallistuminen on konkreettista ja elävää: tsunamissa kaikki lapsensa menettänyt nainen palaa tapaturman vuosipäivinä yhdessä terapeuttinsa kanssa kuvaamaan jäisen meren äärelle ja lopulta laskemaan lastensa valokuvia mereen. Prosessissa lapsista tulee rakkaita ja todellisia myös terapeutille. Kyseessä ei ole enää vain terapeutin ja asiakkaan kohtaaminen, vaan kahden ihmisen ja äidin yhdessä jaettu suunnaton rakkaus lapsiin ja pohjaton suru siitä, että lapset tulevat aina kuulumaan merelle. Prosessissa on kyse lohdutuksesta ja yhteydestä toiseen ihmiseen hallitsemattoman ja ratkaisemattoman edessä. (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

Voimauttavassa valokuvaprosessissa asiakas antaa työntekijälle uudet silmät ja uudenlaiset tunteet. Kokemus on aito, voimallinen ja työntekijää usein omaan ihmisyyteen saakka vavahduttava - ei vain teoriaa siitä, että jokainen ihminen tulisi nähdä arvostavasti. Joka kerta, kun ammattilainen onnistuu katsomaan asiakasta puhtaalta pöydältä; ilman asiakkaan mukana kulkevaa, hoidollisen järjestelmän luomaa roolitusta, omia odotuksiaan tai tarvetta parantaa asiakkaan elämää; asiakas itse näyttää sellaisia voimavaroja ja kykyä katsoa itseään korjaavasti, joita työntekijä ei olisi itse koskaan osannut löytää. Saadessaan nähdä jotain niin arvokasta ja yksityistä, työntekijä ei enää koskaan ajattele haasteelliseksikaan kokemastaan asiakkaasta samoin, kuin aiemmin. (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

2.4 Voimaantuminen - Empowerment

Siitosen (1999, 83) mukaan sana voimaantuminen vastaa parhaiten empowerment-käsitteeseen keskeisesti sisältyvää ihmisestä itsestään lähtevää voimaantumisprosessin luonnetta. Voimaantumisen käsitteeseen on perehdytty kasva-

tustieteen kirjallisuuden lisäksi erityisesti yhteisöpsykologian, sosiologian, hoitotieteen ja liike-elämän kirjallisuuden kautta. Voimaantumisen käsitettä voidaan lähestyä useista eri lähtökohdista ja tutkijat käyttävät sitä monissa eri yhteyksissä. (Siitonen 1999, 82-83.)

Honkanen (2011) tuo esille artikkelissaan Robert Adamsin yleisesti hyväksytyn empowermentin määrittelyn. Adamsin mukaan empowermentin avulla yksilöiden, ryhmien ja yhteisöiden on mahdollista vaikuttaa sekä elinolosuhteisiinsa että muuttaa niitä, saavuttaa haluamiaan asioita, kohentaa elämänsä laatua ja auttaa myös muita näissä pyrkimyksissä. Adamsin määritelmä sisältää monia empowermentin toimija- ja toimintatasoja, kuten yksilöt, ryhmät ja yhteisön. Se sisältää ajatuksen prosessista, jossa empowerment on keino muutoksen aikaansaamiseksi ja päämäärä, jota kohti prosessissa edetään. (Honkanen 2011, 317.)

Voimaantumista voidaan ajatella ihmisen itsensä kokemaksi sisäiseksi voimantunteeksi. Ihmisen voimaantumisen ja sisäisen voimantunteen tarve tulee ajankohtaiseksi erityisesti silloin, kun ihmistä estetään tai yritetään estää voimaantumasta. Tällaista voi esiintyä, kun yhteisöjen sosiaaliset rakenteet ja/tai olosuhteet ja/tai toiset yksilöt voivat estää joitakin ihmisiä tai ryhmiä tuntemasta itseään tai työtään arvokkaaksi. Arvokkuuden tunteen vahvistamisella on uudistava vaikutus, joka tuottaa valtavia energiamääriä oppimiseen ja kasvuun. Voimaantumista ei voi antaa toiselle, vaan se on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi. Se on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, joka on yhteydessä ihmisen omaan haluun, omien päämäärien asettamiseen, samoin luottamukseen omiin mahdollisuuksiin sekä näkemykseen itsestään ja omasta tehokkuudestaan. Vaikka voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, siihen ovat vaikuttamassa myös toiset ihmiset, olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet. (Siitonen 1999, 166-188.)

Voimauttavan valokuvan menetelmän toimivuus identiteettityön välineenä perustuu siihen, että työntekijän ja asiakkaan välinen dynamiikka muuttuu, kun työntekijä tulee tietoiseksi, että voimaantuminen on jotain, joka lähtee asiakkaasta itses-

tään ja jota ammattilainen ei voi koskaan tavoittaa riippumatta ammatillisesta kokemuksestaan (vrt. Siitonen). Vastoin hoidollisen työn normaalia asetelmaa, terapeutin tai hoitajan rooli ei ole arvioida tai ratkaista päähenkilön ongelmia tai kehittää häntä tiettyyn suuntaan, vaan olla ainoastaan ehdoitta hyväksyvä katse: innostua, vaikuttua, liikuttua ja iloita siitä, mikä on asiakkaalle tärkeää. Prosessissa työntekijän rooli muuttuu ja hänestä tulee asiakkaan korjaava peili, jonka tehtävänä on tarjota tälle kokemus vastavuoroisuudesta. (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

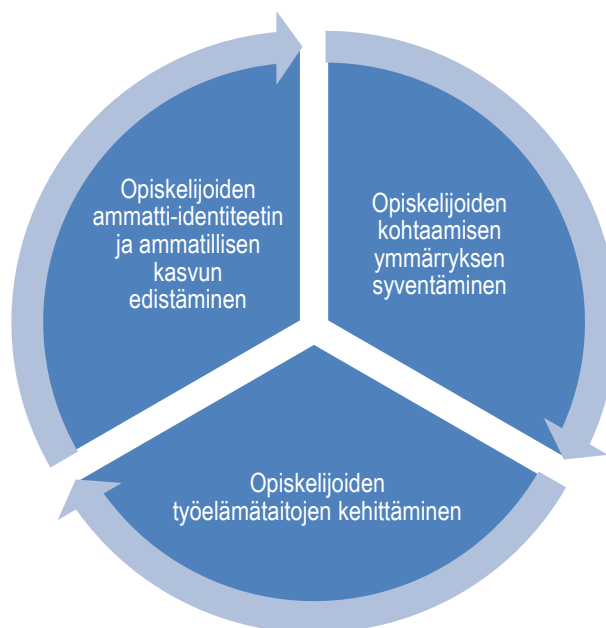
Ehdoitta hyväksyvä katse merkitsee, että ammattilainen antaa asiakkaan maailmalle sataprosenttisen läsnäolonsa – herkistyy näkemään ja kuulemaan päähenkilöä tunnetasolla, tämän omasta perspektiivistä käsin – joka on täysin erilainen kuin työntekijän oma. Kuvatessaan työntekijä opettelee päähenkilössä olevan hauraankin ehjyyden näkemistä, hänen maailmaansa sovittautumista, turvallisuuden rakentamista, innostamista, kuuntelemista sekä hyvän peilaamista. Toisin sanoen juuri niitä taitoja, joita hän tarvitsee vastavuoroisen asiakassuhteen rakentamiseen. (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

Työntekijälle voimauttavan valokuvan prosessit ovat konkreettisia ja opettavaisia: joka ikinen kerta asiakas näkee ja ymmärtää ihan eri asioita samassa kuvassa kuin hän. Työntekijä joutuu uudestaan ja uudestaan luopumaan omasta näkemyksestään. Se, mikä on asiakkaalle voimauttavaa, on aina työntekijälle salattua ja vierasta. (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

3 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Kehittämistyön tarkoituksena on kuvata voimauttavan valokuvan menetelmän käyttökelpoisuutta ammattikorkeakouluopiskelijoiden ammatti-identiteetin ja kohtaamisen ymmärryksen edistämisen välineenä.

Kehittämistyön tavoitteena on voimauttavan valokuvan menetelmää käyttäen edistää ammattikorkeakouluopiskelijoiden ammatti-identiteettiä ja lisätä itsensä ja toisen ihmisen kohtaamisen ymmärrystä. Kiinnostuksen kohteita kehittämissä on mm. opiskelijoiden näkemykset omista työelämätaidoista ja ammatillisesta identiteetistä sekä ammatillisuuden yhteensovittamisesta omaan itseen ja omiin arvoihin. Omana oppimistavoitteenani on toiminnallisen projektin johtaminen ja hallinta sekä voimauttavan valokuvan menetelmäohjaajana kehittyminen.

KUVIO 1. Kehittämistyön tavoitteet.

4 TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT JA TOTEUTUS

Kehittämistyössä hyödynnetään toimintatutkimuksen prosessia, koska sitä voidaan soveltaa hyvin kehittämisen välineenä. Lisäksi toimintatutkimuksen käytännönläheisyys sopii kehittämistyössä käytettävän voimauttavan valokuvan menetelmän luonteeseen. (Heikkinen 2006, 16).

4.1 Osallistava toimintatutkimus

Toimintatutkimuksella tarkoitetaan todellisessa elämässä esiintyvän ongelman tai muutoksen tutkimista. Sen avulla pyritään ratkaisemaan erilaisia käytännön ongelmia, parantamaan sosiaalisia käytäntöjä sekä ymmärtämään niitä. Toimintatutkimuksella pyritään myös saavuttamaan uutta tietoa ja sen kautta muuttamaan käytäntöjä entistä paremmiksi. Se on yleensä ajallisesti rajattu sosiaalinen prosessi, jossa tutkijan tehtävä on käynnistää muutos ja rohkaista ihmisiä tarttumaan asioihin, jotta muutos parempaan olisi mahdollinen. (Heikkinen 2006, 16-27, 32-33; Kuusela 2005, 16-18, 32.) Toimintaan pyritään vaikuttamaan tutkimuksen avulla, jolloin puhutaan interventioista eli muutokseen tähtäävästä väliintulosta. Kun tutkija tekee intervention tutkimuskohteeseen, hän ei tarkastele kohdettaan matkan päästä vaan tulee mukaan toimintaan, tekee aloitteita ja osallistuu keskusteluun aktiivisena toimijana. (Heikkinen & Jyrämä 1999, 46.)

Perinteisesti tutkimuksessa kiinnitetään huomiota siihen, miten asiat ovat, sen sijaan toimintatutkimuksessa ajatellaan, miten asiat ovat olleet ja mihin suuntaan ne ovat menossa. (Heikkinen 2006, 36.) Toimintatutkimus poikkeaa normaalista tutkimusprosessista rakenteensa mukaan. Toimintatutkimuksessa kehittäminen tapahtuu syklisessä prosessissa. Sykliin vaiheet ovat suunnittelu, toteutus, havainnointi ja reflektointi. Toimintatutkimuksen syklejä nimitetään konstruoivaksi ja rekonstruoivaksi vaiheeksi. Konstruoivassa toiminnassa nähdään tulevaisuus ja

rakennetaan uutta, kun taas rekonstruoivassa vaiheessa painopiste on havainnoinnissa ja arvioinnissa. (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2007, 78-80.)

Heikkinen, Kontinen ja Häkkinen (2007) ovat jakaneet toimintatutkimuksen suuntauksat seitsemään osa-alueeseen; kriittinen toimintatutkimus, osallistava toimintatutkimus, tutkiva opettaja – liike, toimintatiede, kommunikatiivinen toimintatutkimus, kehittävä työntutkimus ja desingntutkimus. Tässä kehittämistyössä suuntaus on kommunikatiivista ja osallistavaa toimintatutkimusta. Kommunikatiivisessa toimintatutkimuksessa korostuu vuorovaikutus ja osallistujien tasavertaisuus. Työntekijä nähdään oman työnsä asiantuntijana, ei kehitettävänä kohteena vaan aktiivisena muutoksen liikkeellepanijana. (Heikkinen, Kontinen & Häkkinen 2007, 57-60.)

Toimintatutkimuksen luonteeseen kuuluu myös arvaamattomuus, minkä takia ei voida ennakoida kaikkia kehittämistyössä esiin tulevia kysymyksiä. Liiallinen kysymysasettelu voi aiheuttaa sen, että kehitykselle ja tutkimuksen kiinnostavuudelle oleellisia seikkoja voi jäädä huomaamatta. (Heikkinen 2006, 94-96.)

Kehittämistyössä toiminnallinen osuus toteutettiin työpajatyöskentelynä. Kehittämistyön toiminnalliseen osuuteen liittyi virittäytymisvaihe ja intensiivinen työpajakakso sekä erillinen lopetuskerta. Toiminnalliseen osuuteen liittyi myös itsenäistä työskentelyä, jotka nivoutuivat yhteen työpajojen teemojen kanssa. Toiminnallisen osuuden suunnittelussa huomioitiin aikataulurakenteen toistuvuus sekä teemojen johdonmukainen eteneminen. (LIITE 1)

KUVIO 2. Kehittämistyön eteneminen

Työpajajakso (LIITE 1) käynnistyi virittäytymällä luovaan työskentelyyn itsenäisen työskentelyn avulla. Opiskelijat tekivät ennen varsinaisten työpajojen alkamista kaksi ennakkotehtävää (LIITE 2-3), joita hyödynnettiin myöhemmin työpajoissa. Ensimmäinen työpaja käynnistyi alkukartoituksella, jossa kartoitettiin opiskelijoiden sen hetkistä ymmärrystä ammatti-identiteetistä ja kohtaamisesta. Ammatti-identiteetin ymmärryksen kartoitus toteutettiin keräämällä opiskelijoiden

kertomia avainsanoja taululle. Kohtaamisen ymmärryksen kartoitukseen käytettiin välineenä kuvakortteja. Alkukartoituksen jälkeen opiskelijoille pidettiin orientaatio voimauttavan valokuvan menetelmään, jonka jälkeen opiskelijat pääsivät kokeilemaan parikuvaamisharjoitusta. Harjoituksen jälkeen kuvat purettiin ensin itsenäisesti, joista esiteltiin tärkeimmät kuvat koko ryhmälle. Ensimmäisen työpajan jälkeen käynnistyi myös jokaisen oppimispäiväkirjatyöskentely, jonka tarkoitus oli tukea myöhempää ammatillisen kasvun kuvauksen tekemistä.

Toisessa työpajassa oli aiheena oma ammatillinen polku, joka pohjautui Työelämänkaari–ennakkotehtävään (LIITE 2). Työpajan aikana työstettiin lisäksi kuva-harjoitus, jossa tutkittiin omia erilaisia puolia, tehtävään hyödynnettiin ensimmäisestä työpajasta otettuja uusia omakuvia, vanhoja albumikuvia sekä internetistä löytyvää kuvamateriaalia. Kolmannessa työpajassa oli aiheena moniääninen työyhteisö, jonka pohjana hyödynnettiin Katseen kartastoni–ennakkotehtävää (LIITE 3). Opiskelijat toteuttivat työpajan aikana toiminnallisen ryhmäharjoituksen, joka purettiin työpajan aikana.

Kaikkien työpajojen aikana käsiteltiin ammatti-identiteettiin ja kohtaamiseen liittyviä aiheita ja keskustelulle oli varattu aikaa riittävästi. Poissaoloja paikattiin korvaavilla henkilökohtaisilla tapaamisilla. Kolmannen työpajan jälkeen käynnistyi reflektointivaihe, jolloin opiskelijat työstivät ammatillisen kasvun kuvauksen. Ammatillinen kasvun kuvaus esitettiin neljännessä työpajassa sekä omalle ohjaajalle opettajalle erikseen. Ammatillisen kasvun kuvauksen lisäksi neljännessä työpajassa toteutettiin ammatti-identiteetin ja kohtaamisen ymmärryksen loppuyhteenveto, joka toteutettiin samalla periaatteella kuin alkukartoitus työpajatyöskentelyn alussa. Lisäksi opiskelijat arvioivat työpajajakson onnistumista, työpajojen ohjaajan roolia sekä voimauttavan valokuvan menetelmän soveltumista ammatti-identiteetin ja kohtaamisen ymmärryksen edistämisessä. Kaikki osallistujat eivät päässeet viimeiseen työpajaan, poissaolijat korvasivat työpajakerran vastaamalla samoihin kysymyksiin sähköpostin välityksellä.

Työpajojen suunnittelussa huomioitiin voimauttavan valokuvan ja luovan prosessin luonne väljällä suunnittelulla, jota tarkennettiin prosessin etenemisen aikana

aina tarvittaessa uudelleen. Työpajojen sisällöissä huomioitiin myös opiskelijoiden ääni ja pysähdyttiin heiltä nousevien teemojen äärelle.

4.2 Osallistujat ja yhteistyöhenkilöt

Kehittämistyö tehtiin yhteistyössä Oulun ammattikorkeakoulun kanssa. Kehittämistyöhön osallistuvat opiskelijat olivat sosiaali- ja terveysalan fysioterapia- ja sairaanhoitajaopiskelijoita, kolme fysioterapiaopiskelijaa ja kaksi sairaanhoitajaopiskelijaa. Yhteistyökumppanit eivät olleet kehittämistyössä merkittävässä roolissa vaan tekijä vastasi prosessin johtamisesta, etenemisestä ja viestinnästä. Yhteistyökumppanien rooli liittyi opiskelijoiden rekrytointiin sekä yhteistyöhön suunnitteluvaiheessa. Yhteistyökumppanit olivat osallisena myös kehittämistyön tekijän ja opiskelijoiden välisessä viestinnässä.

Kehittämistyön tukiryhmään kuuluivat Oulun ammattikorkeakoulun yhteistyökumppaneiden lisäksi ohjaavat opettajat sekä voimauttavan valokuvan menetelmän kehittäjä Miina Savolainen. Seuraavassa taulukossa on eritelty kehittämistyön tukiryhmään kuuluvat henkilöt.

TAULUKKO 2. Kehittämistyön tukiryhmä

Nimi	Rooli kehittämistyössä
Riikka Vääräniemi	kehittämistyön tekijä
Marika Heiskanen	yhteistyökumppani
Miina Savolainen	asiantuntija
Liisa Kiviniemi	yhteistyökumppani, ohjaava opettaja
Kirsi Koivunen	ohjaava opettaja

4.3 Aineiston keruumenetelmät

4.3.1 Alkukartoitus ja loppuyhteenveto

Kehittämistyön aineisto kerättiin työpajatyöskentelyn alussa ja lopussa osallistuvilta opiskelijoilta. Työpajatyöskentelyn alussa toteutettiin alkukartoitus, jolla kar-
toitettiin opiskelijoiden sen hetkistä ymmärrystä ja ajatusta ammatillisesta kas-
vusta ja kehityksestä, sekä kohtaamisen ymmärryksestä.

Alkukartoitus toteutettiin ammatillisen kasvun ja kehittymisen osalta keräämällä
opiskelijoiden tuottamia avainsanoja taululle, joiden kautta keskusteltiin ammatil-
lisesta kasvusta sekä tavoitteista, jotka opiskelijat kokevat omiksi kehittymiskoh-
dikseen. Kohtaamisen teemaa lähestyttiin toiminnallisen harjoituksen avulla,
jossa käytettiin välineenä kuvakortteja. Työpajojen lopussa kerättiin aineistoa
toistamalla alkukartoitukseen liittyvät harjoitukset uudelleen. Lisäksi opiskelijat
arvioivat loppuyhteenvedossa voimauttavan valokuvan menetelmän käyttöä am-
matillisen kasvun ja kehityksen sekä kohtaamisen ymmärryksen lisäämisessä.
Opiskelijat arvioivat myös kehittämistyön toteutusta ja onnistumista. Alkukartoitus
ja loppuyhteenveto nauhoitettiin.

TAULUKKO 1. *Aineiston keruumenetelmät*

Tavoite	Aineiston keruumenetelmät
Opiskelijoiden ammatti- identiteetin edistäminen	- alkukartoitus - loppuyhteenveto omasta prosessista - opiskelijoiden oppimispäiväkirja - opiskelijoiden tekemä ammatillisen kasvun kuvaus
Opiskelijoiden kohtaami- sen ymmärryksen edis- täminen	- alkukartoitus - loppuyhteenveto omasta prosessista - opiskelijoiden oppimispäiväkirja - opiskelijoiden tekemä ammatillisen kasvun kuvaus

Voimauttavan valokuvan menetelmän soveltuminen ammatillisen identiteetin ja kohtaamisen edistämisen välineenä	<ul style="list-style-type: none"> - loppuyhteenveto - opiskelijoiden oppimispäiväkirjat - opiskelijoiden tekemät ammatillisen kasvun kuvaukset - tekijän oppimispäiväkirja
Tekijän oma oppimistavoite	<ul style="list-style-type: none"> - opiskelijoilta saatu palaute ja arviointi - suunnitelmien toteutuminen - tekijän oppimispäiväkirja

4.3.2 Ammatillisen kasvun kuvaus

Työpajojen aikana opiskelijat työstivät eri harjoitusten avulla omaa ammatti-identiteettiä ja kohtaamisen ymmärrystä. Työpajojen aikana opiskelijat työstivät itsenäisenä työnä oman ammatillisen kasvun kuvauksen, joka pohjautui työpajoissa tehtyihin toiminnallisiin harjoituksiin sekä opiskelijoiden pitämiin oppimispäiväkirjoihin. Viimeisessä työpajassa käsiteltiin oman ammatillisen kasvun kuvaukset sekä toistettiin samat harjoitukset kuin alkukartoituksessa. Alkukartoitus ja loppuyhteenveto nauhoitettiin.

Tekijä kirjoitti oppimispäiväkirjaa kehittämistyön etenemisestä ja toteutuksesta suhteessa omiin oppimistavoitteisiin sekä arvioi voimauttavan valokuvan menetelmän käyttöä ammatillisen kasvun ja kehittymisen sekä kohtaamisen ymmärryksen lisäämisen välineenä.

4.4 Aineiston analyysimenetelmät

Aineisto koostuu alkukartoituksen ja loppuarvioinnin äänitteistä, ammatillisen kasvun kuvauksen tiedostoista ja kuva-aineistosta. Alkukartoituksen ja loppuarvioinnin äänitteet litteroitiin ja aineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Ammatillisen kasvun kuvaukseen liittyvä aineisto saatiin sähköpostin välityksellä. Sisällön analyysi toteutettiin aineistolähtöisesti. Induktiivisen analyysin lähtökohtana on tarkastella aineistoa perusteellisesti ja eri näkökulmista, ei

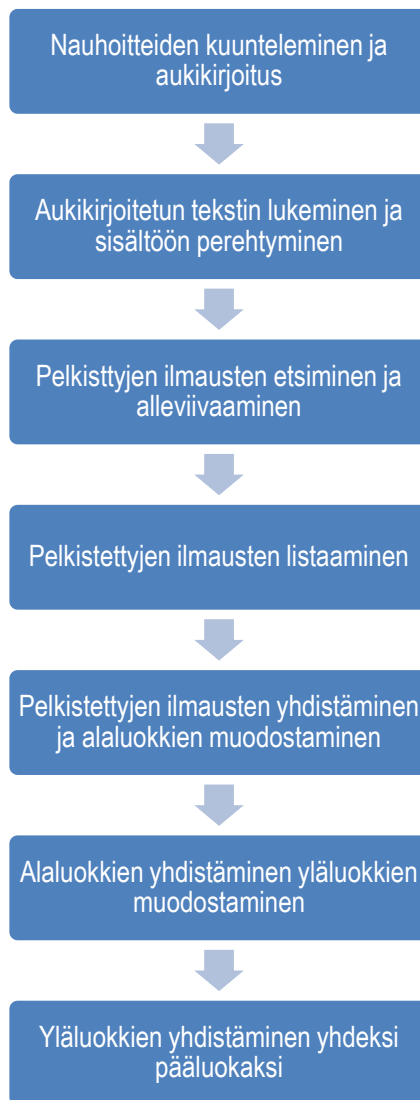
testata teoriaa tai hypoteesia. Tekijä itse ei määrittele, mikä tieto on tärkeää, vaan hän pyrkii paljastamaan aineistosta odottamattomia seikkoja. (Hirsjärvi ym, 2000, 155)

Aineisto muodostui alkukartoituksen ja loppuyhteenvedon nauhoitteista sekä kirjoitetusta tekstistä, joka sisälsi opiskelijoiden kirjoittamat ammatillisen kasvun kuvaukset sekä alkukartoituksen ja loppuyhteenvedon litteroinnit. Kirjoitettua tekstiä kertyi yhteensä 30 sivua fontilla Arial 12. Aineistoon kuuluu myös kuvallista aineistoa, joihin osallistujat ovat antaneet erikseen käyttöluvan, joten kuva-aineisto ei ole täydellinen ja koostuu vaan pienestä osasta kuvia mitä työpajatyöskentelyssä käytettiin. Osallistujat saivat itse määritellä kuviin liittyvän käyttöluvan, käyttöluvan kuviin antoi vain kaksi osallistujaa yhteensä 4 kuvan osalta. Kuvia esitellään esimerkin omaisesti tulosten yhteydessä.

Kehittämistyön pääaineistoksi muodostui kirjoitettu teksti. Kuvallinen aineisto on toissijainen aineisto, koska käytössä oleva kuvamateriaali on murto-osa koko ryhmän tuottamista kuvista.

Sisällönanalyysia kuvataan menetelmänä, jolla mitä tahansa kirjallisessa muodossa olevia dokumentteja voidaan analysoida systemaattisesti ja objektiivisesti. Tällä menetelmällä aineistosta pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistettyä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jolla saadaan järjestettyä kerätty aineisto johtopäätösten tekoa varten. Laadullisen aineiston sisällön analyysia voidaan tehdä joko aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Näistä aineistolähtöinen sisällönanalyysi sopi kehittämistyöhön parhaiten. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105, 110.)

Aineiston analyysi aloitettiin pelkistämisestä ja ryhmittelystä (LIITE 4). Aineistoista etsittiin kehittämistyön tavoitteeseen ja tarkoitukseen liittyviä ilmaisuja, jonka jälkeen ilmaisuista etsittiin erilaisia yhdistäviä tekijöitä, jolloin ilmaisut saatiin ryhmiteltyä teemoittain eri kategorioihin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111-116.) Kuviossa 2 esitetään kehittämistyön aineiston analyysin eteneminen vaiheittain.

KUVIO 3. *Aineiston sisällönanalyysin eteneminen*

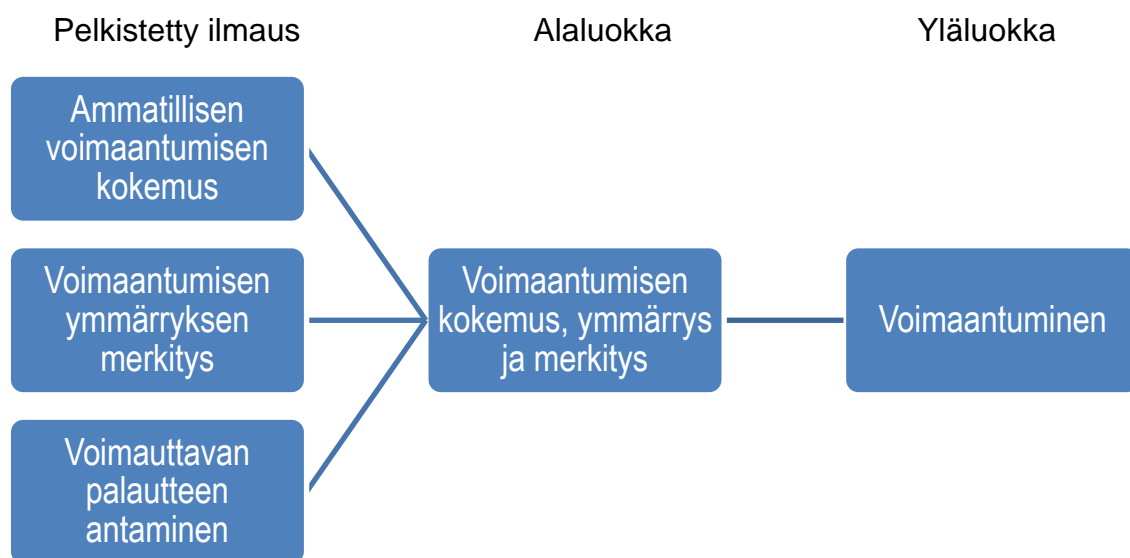
Alkukartoituksen ja loppuyhteenvedon nauhoitukset litteroitiin sanatarkasti. Auki-
kirjoituksen jälkeen aineistoa pelkistettiin etsimällä ilmaisuja, jotka kuvaavat ke-
hittämistyön tarkoitusta ja tavoitetta. Nämä ilmaisut erotettiin erivärisillä fonteilla
tekstikokonaisuuksista (ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 112.)

Lukemalla aineistoja useaan kertaan läpi pyrittiin mahdollistamaan luotettava tul-
kinta. Tällä menetelmällä mahdollistettiin se, että kaikkein oleellisin osa aineis-
tosta tuli huomioitua. Lopuksi oleellimmat asiat tiivistettiin yhdeksi pääluokaksi.

KUVIO 4. *Esimerkki ilmaisujen pelkistämisestä*

Pelkistetyt ilmaisut ryhmiteltiin eli klusteroititiin etsimällä samankaltaisuuksia ja samaa tarkoittavista asioista muodostettiin luokat, jotka nimettiin sisältöä kuvaavilla käsitteillä. (Tuomi & Sarajärvi 2009. 110).

KUVIO 5. *Esimerkki klusteroinnista, jossa pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään ensin alaluokiksi ja edelleen yläluokiksi*

Aineiston klusterointia seuraa aineiston abstrahointi, jossa tutkimuksen kannalta olennainen tieto erotetaan ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahointia jatketaan yhdistelemällä luokituksia niin kauan, kuin se aineiston sisällön näkökulmasta on mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-111.)

Kehittämistyön pääluokaksi muodostui ammatti-identiteetti ja kohtaaminen työelämätaitojen edistäjänä ja osallistava oppiminen työelämätaitojen edistäjänä (ks. LIITE 4).

5 TULOKSET

5.1 Ammatti-identiteetti ja kohtaaminen työelämätaitojen edistäjänä

5.1.1 Alkukartoitus

Alkukartoituksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä millä tavoin opiskelijat ymmärtävät ammatti-identiteetin ja kohtaamisen käsitteet sillä hetkellä. Alkukartoituksessa lähestyttiin ammatti-identiteettiin ja kohtaamiseen liittyvää ymmärrystä keskustelun omaisesti opiskelijaryhmän omien kokemusten ja ajatusten kautta. Ammatti-identiteettiä tai kohtaamista ei lähestytty teoreettisesti, jotta opiskelijat vastaisivat mahdollisimman aidosti kysymyksiin omien kokemustensa ja oman ymmärryksensä perusteella. Alkukartoitus toteutettiin heti työpajatyöskentelyn ensimmäisenä työpajapäivänä.

Alkukartoituksen aineistosta nousivat esille seuraavat teemat: ammatillisuuden muodostuminen työn tekemisen kautta, jatkuva oppiminen, itsetuntemus omien vahvuuksien edistäjänä, heittäytyminen kohtaamiseen ja aitoon dialogiin, sekä kohtaamistilanteita häiritseviin tekijöihin ja haastaviin tunteisiin.

Ammatillisuus nähtiin muodostuvan työn tekemisen kautta ja siihen liittyi keskeisesti asiantuntijuus, ymmärrys, opitun sisäistäminen, kasvaminen ihmisenä, itsetuntemus ja oman persoonan hyödyntäminen työvälineenä. Omien vahvuuksien tunnistaminen koettiin osittain pinnalliseksi ja tunteiden peilaamiseen liittyvät asiat mietityttivät.

Kohtaamiseen liittyen etenkin rohkeus aitoon dialogiin ja heittäytyminen kohtaamistilanteisiin puhututti. Oma persoona koettiin mukautuvaksi tilanteen ja ihmisen mukaan.

”Aito kohtaaminen on itelle henkilökohtaisesti ihanan näköinen tilanne, jossa pystyy kohtaamaan ilman ympäristön paineita, stressittömässä tilassa. Sitä toivois, että töissäki vois olla niin vapaana.”

Kohtaamistilanteisiin nähtiin liittyvän myös paljon haittaavia tekijöitä. Työhön liittyvän kiireen ja stressin heijastuminen asiakastyöhön vaikuttavat negatiivisesti kohtaamistilanteeseen. Myös ajan rajallisuus ja ympäristön paineiden heijastuminen asiakastyöhön koettiin haittaavina tekijöinä. Esitietojen olemassaolo koettiin vaikuttavan kohtaamistilanteisiin paljon, mikäli työntekijä käyttää lomakkeita ja esitietoja liikaa.

”En halua olla liikaa valmistautunu asiakkaita varten. Se asetelma on jo semmonen et ite kuitenkin johtaa tilannetta jo papereiden perusteella ja saattaa tehdä niitä ennakko-oletuksia niitten perusteella. Antais asiakkaan kertoa omasta tilanteesta. Asiakkaalla on se tavoite ja me ollaan siinä auttamassa asiakasta siihen tavoitteeseen.”

5.1.2 Loppuyhteenveto

Loppuyhteenvedon tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä millä tavoin opiskelijat ymmärtävät ammatti-identiteetin ja kohtaamisen käsitteet sillä hetkellä ja verrata ymmärryksen kehittymistä työpajatyöskentelyn aikana. Loppuyhteenvedossa lähestyttiin ammatti-identiteettiä ja kohtaamiseen liittyvää ymmärrystä keskustelun omaisesti opiskelijaryhmän omien kokemusten ja ajatusten kautta, samalla tavalla kuin alkukartoituksessa. Ammatti-identiteettiä tai kohtaamista ei lähestytty teoreettisesti, jotta opiskelijat vastaisivat mahdollisimman aidosti kysymyksiin omien kokemustensa ja oman ymmärryksensä perusteella. Loppuyhteenveto toteutettiin heti työpajatyöskentelyn viimeisenä työpajapäivänä. Osa opiskelijoista

ei päässyt paikalle loppuyhteenvedoon, mutta antoivat vastaukset kysymyksiin sähköisesti.

Loppuyhteenvedon aineistosta nousivat esille seuraavat teemat: teorian ja käytännön kohtaaminen, turvallinen ammattilainen, itsetuntemuksen merkitys, ammatti-identiteetti osana omaa identiteettiä, rohkeus olla omanlainen, reflektion merkitys, itsensä ja toisen kohtaaminen sekä kohtaamisen merkitys, erilaisuuden kunnioittaminen, voimaantumisen kokemus, ymmärrys ja merkitys, haastavat tilanteet työssä, työ ja tunteet, omista voimavaroista huolehtiminen ja omat rajat, jatkuva keskeneräisyys, toiminnallisuus ja asiakkaan osallistaminen sekä läsnäolo ja ajan antaminen.

Opiskelijat kokivat työpajatyöskentelyn kokemusten kohtaavan opiskeluissa opiskellun teorian kanssa. Käsitteiden kokemuksellinen ymmärrys auttoi teorian ja käytännön kohtaamisessa. Opiskelijat kokivat turvallisen ammattilaisen hallitsevan teorian ja käytännön yhdistämisen lisäksi työtä ohjaavat lait ja asetukset, joka on osa ammattilaisen asiantuntijuutta.

”Aika paljo korostetaan ammatillisuutta, ammatillista osaamista ja ammatillista kasvua. Sitä ei pureta, että mitä siellä töissä oikeasti tapahtuu asiakkaan ja ammattilaisen välillä. Tää anto kokemuksen niille käsitteille, että mitä ne tarkoittaa.”

Itsetuntemus toistui loppuyhteenvedossa paljon. Itsetuntemuksen ja reflektion yhteys ammatti-identiteetin kehittämiseen nähtiin merkittävänä. Itsetuntemuksen merkitys nähtiin tärkeänä esimerkiksi omien sokeiden osa-alueiden näkemisen edistämisessä. Myös henkilökohtaiset ominaisuudet korostuivat, työhön haluttiin suhtautua niin että se kohtaa omien henkilökohtaisten arvojen kanssa. Itsetuntemukseen kuuluu rohkeus olla omanlainen.

”Se just, että enemmän on tajunnu, et on pakko olla itensä kans sinut, että pystyy olemaan toisen kans sinut. Tuohon ajatukseen ei oo päässy koulun kautta ja nyt ymmärtää sen merkityksen, sen itsetuntemuksen tärkeyden. Pakko olla töissä omana ittenä, jossain vaiheessa tulee jaksaminen vastaan, jos joutuu koko ajan vetämään jotai roolia. Teatteri on sitä varten.”

”On kokonaisempi olo. Semmoinen olo, että kaikki palaset on valmiina ja nyt ne on laitettu yhteen.”

Työpajatyöskentelyn aikana opiskelijat hyödynsivät luovuuttaan, visuaalisuuttaan ja herkkyyttään, joka nousi esille myös loppuyhteenvedossa. Eräs osallistuja ei ollut aikaisemmin edes tiedostanut omaa luovuuttaan. Herkistyminen ammatillisuuden eri näkökulmien reflektointiin teki ammatillisuudesta kokonaisempaa, eriliset palaset löysivät oman paikkansa. Ammatillinen voimaantumisen kokemus sekä siihen liittyvä ymmärrys ja merkitys koettiin tärkeinä. Myös jatkuva kesken-eräisyys nousi esille.

”Oon herkistynyt ajattelemaan ammatillisuutta eri näkökulmista, viime aikoina on tullu tietotulvaa. Auennu se kohtaaminen, että miksi se on niin tärkeää. Ihmisen kohtaamisen merkitykseen on päässy kiinni ihan erilailla ku aiemmin.”

Opiskelijoiden kanssa työstiin kohtaamisen ymmärryksen syventämistä, joka näkyi loppuyhteenvedossa. Kohtaamisen ymmärrys koettiin syvempänä ja itsensä kohtaaminen nähtiin olevan merkittävässä yhteydessä toisen kohtaamiseen. Kohtaamiseen liittyi myös erilaisuuden kunnioittaminen asiakkaissa ja työ-kavereissa sekä toisin katsominen.

Loppuyhteenvedossa nousi esille osallistava ja läsnäoleva työote. Osallistava työote tuli esille toiminnallisuuden kautta sanoittamisena, asiakkaan osallistamisena omaan hoitoprosessiin ja asiakkaan oman motivaation herättämisenä sekä asiakaslähtöisyytenä. Läsnäolo ja ajan antaminen nähtiin myös osana työn tekemisen edellytyksiä.

Työhön liittyvät tunteet sekä haastavat tilanteet tulivat myös esille loppuyhteenvedossa. Haastaviksi tilanteiksi koettiin väkivallan ja surun kohtaaminen. Loppuyhteenvedossa tuli myös ilmi haastavien tilanteiden käynnistävän ammatillisen pätemisen ja siitä pois oppimisen itsensä kohtaamisen kautta. Ammatillinen päteminen koettiin haittaavan aitoa kohtaamistilannetta. Esille tulleita työhön liittyviä tunteita olivat riittämättömyyden tunne, epävarmuuden sietäminen ja kestäminen

sekä kiireen tunne. Kiireen tunne haluttiin siirtää pois asiakkaan kanssa. Onnistumisen kokemukset tukivat omia voimavaroja. Oma hyvinvointi myös henkilökohtaisella tasolla nousi keskeiseksi asiaksi osana työssä jaksamisen tukemista. Omat rajat myös tulivat esille keskustelussa, kuinka paljon antaa itsestään ja omista voimavaroistaan.

”Tiiän että osaan, en kuitenkaa tarkoita että tiän kaiken, vaan että on semmoinen hiljainen tyytyväisyys. Menee sinne omana ittenään minne meneekään, ei tarte enää sitä pätemistä, mitä on joskus tarvinnu. Oon huomannu, et joskus on ollu semmoinen, et ku on ollu joku hankala tilanne, nii on tarvinnu semmoista ammatillista pätemistä, mutta nyt tuntuu ettei tarte enää sitä.”

5.1.1 Ammatillisen kasvun kuvaus

Opiskelijat tuottivat työpajatyöskentelyn aikana oman ammatillisen kasvun kuvauksen, jossa he saivat hyödyntää työpajoissa tehtyjä harjoituksia, otettuja omakuvia sekä omaa oppimisen prosessia. Ammatillisen kasvun kuvauksen tarkoituksena oli saada opiskelija jäsentämään ja tulemaan tietoiseksi omasta ammatillisesta kasvustaan sekä ammatillisesta polustaan. Työpajatyöskentely oli vaihtoehtoinen tapa suorittaa muita opintoja ja ammatillisen kasvun kuvaus liittyi osaksi opiskelijoiden osaamisen ja ammatillisen kasvun osoittamiseen omille ohjaaville opettajille.

Ammatillisen kasvun kuvauksissa korostuivat erityisesti oman itsensä kohtaaminen ja hyväksyminen, itsetuntemuksen lisääntyminen, pysähtyminen omien katseiden ja kuvavaraston äärelle, aidon kohtaamistilanteen ymmärryksen laajeneminen ja kokeminen, läsnäolon ja vuorovaikutuksen merkitys, kehon tunteiden ja kosketuksen merkitys, ammatti-identiteetin ja ammatillisuuden palasten nivoutuminen kokonaisuudeksi, voimaantumisen kokemus, jatkuva keskeneräisyys, luottamus itseen, reflektion merkitys ja uudet työvälineet.

Työpajoissa lähestyttiin kohtaamista oman itsen sekä toisen kohtaamisen näkökulmasta. Kohtaamiseen liittyen opiskelijat nostivat esille itsensä, omien tunteiden ja omien kipukohtien kohtaamisen. Oman itsensä kohtaamiseen liittyivät esimerkiksi omien voimavarojen ja kehitystarpeiden tunnistaminen ja niiden katsominen voimavarakeskeisesti, oman itsensä hyväksymisen prosessointi. Myös oman herkkyyden löytäminen ja hyväksyminen sekä sen hyödyntäminen ammatillisesti näkyi useamman opiskelijan ammatillisen kasvun kuvauksissa. Kohtaamisen merkitys ja siihen liittyvä kokemuksellinen laajempi ymmärrys koettiin tärkeäksi.

”Erityisesti peilaan aikaisempiin tilanteisiin/kohtaamisiin ja niissä tapahtuviin epäonnistumisiin ja onnistumisiin. Koenkin ettei kukaan ole täydellinen kohtaamisessa, mutta kohti aitoa kohtaamista täytyy jatkuvasti arvioida aikaisempaa kokemusta, oppia tilanteista ja pyrkiä aitouteen.”

”Kuinka paljon mun terapeuttina tulis antaa itestäni asiakkaalle? Kädet on osaltaan mun työväline tässä työssä, mutta kuinka paljon annan siitä ihmisestä niiden käsien takana?”

”Aikaisemminkin olin pitänyt kohtaamista tärkeänä, mutta nyt sen arvo on vielä paljon enemmän. Kaikki oikeastaan lähtee siitä kohtaamisesta ja luottamuksen rakentamisesta asiakaan kanssa.”

Toisen ihmisen kohtaamisessa opiskelijat toivat esille ylipäättään kohtaamisen ymmärryksen laajenemisen, läsnäolon ja vuorovaikutuksen merkityksen syvenemisen sekä aitouden ja rauhan merkityksen kohtaamistilanteissa. Kohtaaminen tapahtuu dialogissa, jossa molemmat osapuolet jättävät jäljen toiseen ihmiseen.

"Tämä kuva on erityisen tärkeä minulle, sillä tässä kuvassa tunnistan omat heikkoudet, kipukohdat sekä samalla myös omat vahvuudet. Kuvassa kivet edustavat minulle selkäni takana menneisyyttäni ja edessäpäin tulevaisuuttani, näen kivet haasteeksi ja hyvin kasvataviksi kokemuksiksi. Ne jättävät jäljen minuun kuten minä jätän jäljen toiseen ihmiseen kohtaamisen kautta."

Opiskelijat kokivat ymmärryksen lisääntyneen suhteessa asiakkaisiin ja asiakkaan kohtaamiseen. Tilanteeseen keskittyminen ja asiakkaan kuunteleminen koettiin keskeisiksi kohtaamistilanteiden edistäjiksi.

Ammatillisen kasvun kuvauksissa tuli esille myös kehon tunteiden tuntemus sekä kosketuksen merkitys. Työpajatyöskentelyyn osallistui kolme fysioterapeutti opiskelijaa, joiden työssä kehon tunteiden kohtaaminen ja kosketuksen merkitys on arkipäivää. Osa opiskelijoista toi esille ammatillisen kasvun kuvauksissa myönteisen kosketuksen merkityksen ja ylipäättään kosketuksen tärkeyden. Myös kosketuksen luonnollisuus mietitytti.

"Mulle kosketus on tässä ammatissa hirveän tärkeä asia. Ihminen voi olla fyysisesti kipeä kosketuksen puutteesta ja uskon, että se on jollain tapaa sen ihmisen keino huutaa sitä kosketusta. Tavallaan

*niinki pienellä asialla kun myönteisellä kosketuksella voi olla valta-
van suuri merkitys jollekin ja sillä voi tehdä paljon hyvää. Muualla
maailmassa tuntuu olevan niin luonnollista koskettaa toista ilman,
että siihen tarvii liittää heti mitään seksuaalista. Siksikö meillä ihmi-
set joutuu hakemaan sitä kosketuksi tulemista terapiasta kun se ei
ole luonnollinen osa arkea?”*

Kohtaamiseen liittyy läheisesti itsetuntemus, joka korostui ammatillisen kasvun kuvauksissa. Useammassa ammatillisen kasvun kuvauksessa kävi ilmi ammatil-
lisen voimaantumisen kokeminen ja itsetuntemukseen liittyvä prosessointi.

*”Työpajan avulla voimaantumisen kokemus ylipäättään oli huikea.
Se taito, että kykenee nyt katsomaan asioita eri tavalla, omia voi-
mavaroja sekä kehitystarpeita. Myös kehitystarpeita lempeämmin.
Ylipäättään itseään lempeämmin. Kehitystarpeistakin nousi voima-
varoja ja toisinpäin. Pakka meni toisaalta sekaisin, mutta yhtäkkiä
asiat tuntuivat jotenkin paljon seesteisemmiltä ja mieli levollisem-
malta. Ja tähän voimaantumisen kokemukseen liittyy uudenlainen
oivallus itsensä kohtaamisesta. Työpajan avulla lähdin kohtaamaan
itseäni rohkeammin ja lempeämmin.”*

Kaikki opiskelijat kokivat ammatti-identiteetin laajentumisen ja vahvistumisen työ-
pajatyöskentelyn aikana. Eräs opiskelija koki ammatillisuuden palasten nivoutu-
neen kokonaisuudeksi. Työpajatyöskentelyn kautta teoreettinen tieto yhdistyi luo-
vuuden käyttämiseen asiakastyössä.

*”Kun rupesi pohtimaan kuvien kautta omaa ammatillista kasvua, se
oli jotenkin helpompaa ja silmiä avaavaa.”*

Ammatillisen polun rakentamisessa palattiin ammatillisen kasvun tähtihetkiin
sekä kipukohtiin ja tarkasteltiin niitä voimavarakeskeisestä näkökulmasta. Oman
henkilökohtaisen elämän yhteys ammatti-identiteettiin löysi uudenlaisen paikan
monien opiskelijoiden ammatillisessa kasvussa ja omien arvojen kohtaaminen
työhön liittyviin arvoihin nähtiin merkittävänä. Ammatillisen kasvun kuvauksissa
nousi esille myös luottamus itseän ja omiin havaintoihin sekä omalla persoonalla
toimimiseen.

*”Ammatillinen identiteetti –käsite on laajentunut paljon kurssin
alusta. Tajusin kurssin aikana että se ei tarkoita pelkästään töissä*

ja työelämässä tapahtuvia ilmiöitä ja asioita vaan ammatilliseen identiteettiin vaikuttaa myös henkilökohtainen taso.”

Ammatti-identiteetin kehittymiseen liittyy läheisesti jatkuva oppiminen. Jatkuvaan oppimiseen nähtiin keskeisenä osana jatkuva keskeneräisyys. Jatkuva oppiminen koettiin vaativan pysähtymistä oman toiminnan ja oman työyhteisön toiminnan ääreen ja arvioida sitä. Reflektion merkitys koettiin erittäin merkittävänä jatkuvassa oppimisprosessissa. Jatkuvaan keskeneräisyyteen ja kehittymiseen koettiin liittyvän myös lohdullisuuden kokemus.

”Tajusin myös kuinka muokkautuva ammatti-identiteetti on. Ajattelin ennen, että nyt itselle olisi jo muodostunut tietynlainen ammatillinen identiteetti, mutta kurssin aikana tajusi että ammatillisen identiteetin ja koko identiteetin rakentumisessa on aika alkuvaiheessa. Sekin tuntuu vaan tosi lohdulliselta, että tässä kehittyy vaan koko ajan lisää.”

Ammatillisen kasvun kuvauksissa toistui useasti luottamus itseän ja omaan ammattitaitoon. Luottamus itseän mahdollistaa myös uskalluksen heittäytyä erilaisiin oppimiskokemuksiin.

”Kuinka olla tarpeeksi luottavainen itseensä, tulematta kuitenkaan ylpeäksi? Liika itsevarmuus tappaa oppimisen ja haluan säilyttää itsessäni kyvyn oppia aina uutta. Miten tärkeää fysioterapeutinkin on osata kuunnella sitä asiakasta ja laittaa välillä syrjään se ”ammattilainen” sillä jokainen kuntoutuja ja asiakas voi opettaa meille paljon.”

Työpajatyöskentelyssä käytettiin voimauttavan valokuvan menetelmän lisäksi kuvakortteja avaamaan kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä. Kuvakortit koettiin käyttökelpoisina välineinä myös oman työn sisällä.

5.2 Osallistava oppiminen työelämätaitojen edistäjänä

Loppuyhteenvedon yhteydessä pyydettiin palautetta voimauttavan valokuvan menetelmän käyttökelpoisuudesta ammatti-identiteetin edistämisessä ja kohtaa-

misen ymmärryksen syventämisessä. Palautetta pyydettiin myös työpajojen sisällöstä ja suunnitteluun liittyvistä asioista. Opiskelijat pohtivat lisäksi miten vastaavaa työpajatyöskentelyä voisi tulevaisuudessa kehittää.

Kaikki opiskelijat kokivat voimauttavan valokuvan menetelmän sopivana menetelmänä ammatillisen kasvun opintoihin. Kuvien kautta ammatillinen polku nähtiin selkeämmin. Opiskelijat kokivat tärkeänä, että tehdyt tehtävät ja uudet omakuvat jäivät jokaiselle opiskelijalle, joka mahdollistaa niiden äärelle palaamisen myöhemminkin. Voimauttavan valokuvan menetelmä koettiin hyvänä reflektion välineenä. Kuvat asioiden ja itsen sanoittajina mahdollistivat saamaan enemmän irti omista ajatuksista ja oppimisesta.

”Eriyisen ajankohtainen menetelmä aina, mielestäni työpaja-tyylinen opetusmenetelmä kuljettaa osallistujan matkaa itseensä ja tukee ammatillista kasvua, nostaen esiin syvällisiä pohdintoja kohtaamisen merkityksestä ja siitä millaiset seikat vaikuttavat juuri omaan ammatti-identiteettiin. Mielestäni tällaisia työpajoja pitäisi olla pakollisina opintoina kaikille sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelmissa olijoille.”

”Tämmöistä hommaa nykypäivänä ois hyvä olla koulussa enemmänkin, että joutus vaikka vähän väkisin pysähtymään ja pohtimaan asioita.”

Voimauttavan valokuvan menetelmän osallistavuus koettiin hyvänä ammatillisuuden kokonaisuuden jäsentämisessä ja kokonais kuvan muodostamisessa. Toiminnallinen ja osallistava työskentelymenetelmä syvensi käsitteiden ymmärrystä ja kokemista. Voimaantumisen kokemuksen ymmärryksen merkitys koettiin tärkeänä tulevan asiakastyön sekä oman ammatti-identiteetin sekä henkilökohtaisen elämän kannalta.

Kuvaustilanne koettiin voimakkaana ja spontaanina, kuvaustilanteessa kohtaaminen ilman suoja koettiin tarpeellisena oppimiskokemuksena.

”Minusta menetelmä sopii hyvin ammatillisen kasvun opintoihin. Kuvien kautta se kokonaisuus ja koko elämän polku ja sen varrella tapahtuneet ammatilliset asiat jäsentyy itselle tosi hyvin. Kohtaamisen ymmärryksen syventämiseen se sopii myös hyvin. Kuvaajana

ja kuvattavana kohtaa toisen ihmisen aivan eri tavalla kuin muuten kohtaisi. Siinä ei voi myöskään mennä yhtään minkään suojan taakse, sellaisesta kohtaamisesta on tosi tarpeellista saada kokemuksia.”

Työpajojen toiminnallisuus koettiin positiivisena ja tehtävät herättelevinä ja mielenkiintoisina. Valtaosa koki merkittävänä kokemuksena jokaisen osallistujan yksilöllisen kohtaamisen. Opiskelijoiden ryhmä tiivistyi nopeasti tiiviiksi ja luottamukselliseksi ryhmäksi. Ryhmän ilmapiiri koettiin avoimena, joka mahdollista asioiden ”oikeaa” jakamista. Yhdessä keskustelu ja kokemusten peilaaminen koettiin merkittävänä osana omaa oppimisprosessia. Toiminnallisten tehtävien auki purkaminen koettiin tärkeänä ja opiskelijat kokivat kaikkien osallistuneen aktiivisesti työpajatyöskentelyyn.

”Meillä oli mahtavat keskustelut ja hyvä ryhmä, ei voi valittaa. Semmoinen aito meininki ja saatto olla just semmoinen ku on.”

Työpajatyöskentelyn suunnitteluun liittyviin kysymyksiin opiskelijat antoivat ristiriitaista palautetta varsinkin aikataulullisiin asioihin. Osa koki työpajatyöskentelyn tiiviin aikataulun positiivisena ja osa olisi kaivannut pidempää prosessia jossa työpajat olisivat sijoittuneet pidemmälle aikavälille. Osa opiskelijoista koki työpajatyöskentelyn laajuuden sopivana ja osa liian suppeana. Ryhmä koettiin hyvänä ja keskusteluun oli varattu riittävästi aikaa. Ryhmän kokonaisuena säilymiseen liittyi omat haasteensa poissaoloista johtuen. Vaikka poissaolijat saivat itsenäisiä tehtäviä, ryhmän hajoaminen koettiin negatiivisena.

Kehittämisajatuksina opiskelijat tuottivat ideoita voimauttavan valokuvan menetelmän käyttämisestä laajemmin ammatillisen kasvun prosessissa opiskeluaikana esimerkiksi niin, että opiskelun alku- ja loppuvaiheessa olisi omat ammatillisen kasvun työpajajaksot, joita olisi opiskelujen loppuvaiheessa hyvä peilata toisiinsa. Opiskelijat ideoivat voimauttavan valokuvan työpajojen hyödyntämisen kaikille sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille. Opiskelijat kokivat, ettei osallistavassa prosessissa voi pelkästään luetella sanoja mitä halutaan kuulla vaan joutuu oikeasti pysähtymään asioiden äärelle. Opiskelijat näkivät voimauttavan valokuvan käyttömahdollisuutta lisäksi tutor-opettajan ja opiskelijan välisen vuorovaikutuksen tukena suppeammassa mittakaavassa.

"Olis hyödyllistä että tällainen tulis jollain tavalla opettaja-opiskelija suhteeseen, että niitä asioita käytäis oikeasti läpi. Yhessä keskustelusta vois saada paljon enemmän irti, kun olis muita välineitä kuin pelkkä verbaalinen keskustelu. Opettajilla vähenee koko ajan resurssit ja palvelis tää sitä opiskelijoiden motivointiakin."

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kehittämistyön tulokset muodostuivat aineistosta, joka kerättiin työpajatyöskentelyn alku- ja loppuvaiheessa. Alussa opiskelijoiden kanssa tehtiin alkukartoitus ja loppuvaiheessa loppuyhteenveto, jotka toteutettiin samalla tavalla. Tämän lisäksi opiskelijat työstivät työpajatyöskentelyn aikana oman ammatillisen kasvun kuvauksen, jotka näkyvät myös tuloksissa.

Alkukartoituksen ja loppuyhteenvedon tulokset poikkeavat toisistaan laajuudeltaan ja syvyydeltään. Kuviossa 6 esitetään alkukartoituksesta ja loppuyhteenvedosta nousseita asioita teemoihin jaoteltuina.

Alkukartoitus

- ammatillisuuden muodostuminen työn tekemisen kautta
- jatkuva oppiminen
- itsetuntemus omien vahvuuksien edistäjänä
- heittäytyminen kohtaamiseen ja aitoon dialogiin
- kohtaamistilanteita häiritsevät tekijät
- haastavat tunteet

Loppuyhteenveto

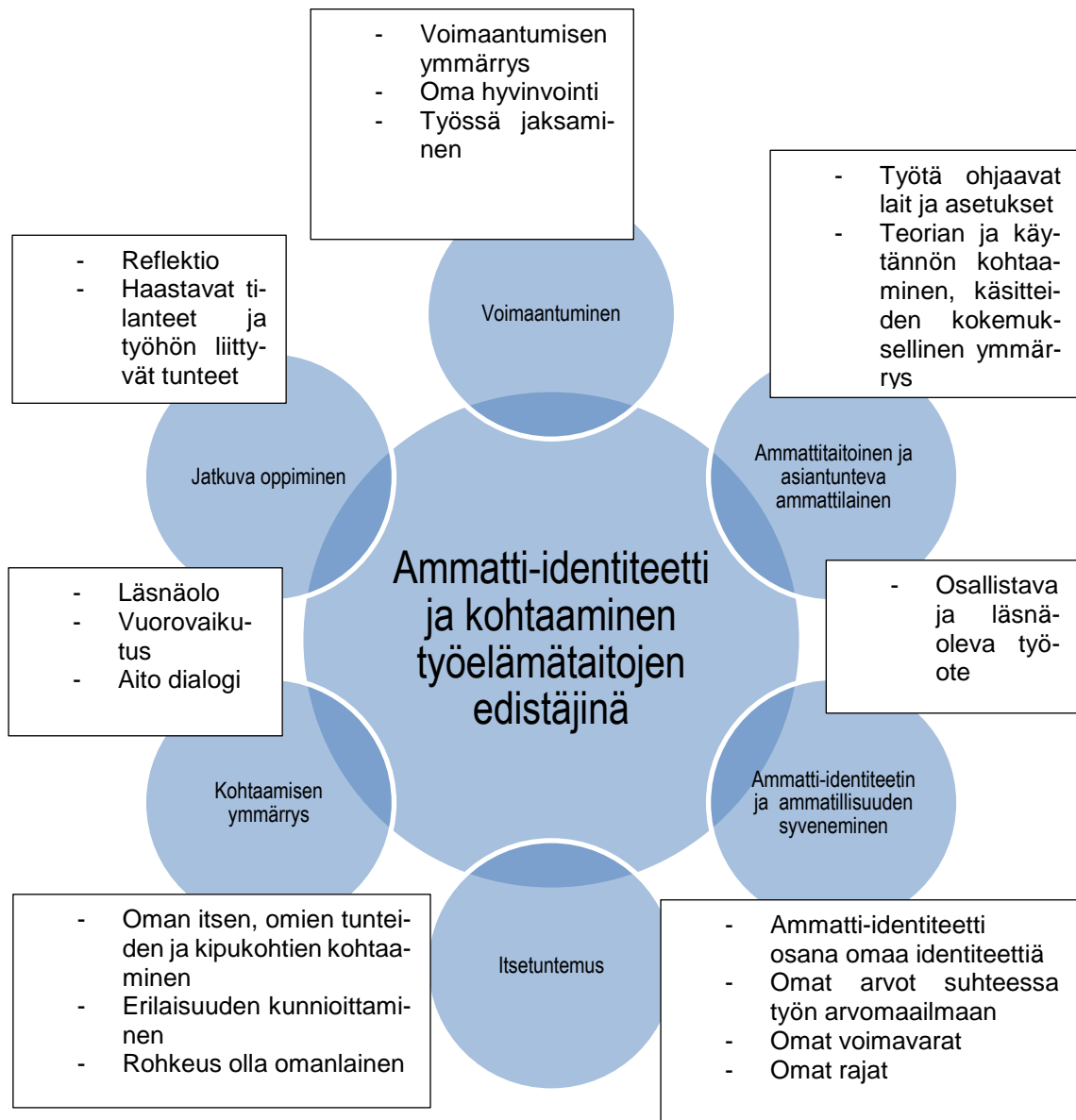
- teorian ja käytännön kohtaaminen
- turvallinen ammattilainen
- itsetuntemuksen merkitys
- ammatti-identiteetti osana omaa identiteettiä
- reflektion merkitys
- itsensä ja toisen kohtaaminen sekä kohtaamisen merkitys
- erilaisuuden kunnioittaminen
- voimaantumisen kokemus, ymmärrys ja merkitys
- rohkeus olla omanlainen
- haastavat tilanteet työssä
- työ ja tunteet
- omista voimavaroista huolehtiminen ja omat rajat
- jatkuva keskeneräisyys
- toiminnallisuus
- asiakkaan osallisuus
- ajan antaminen ja läsnäolo

KUVIO 6. Alkukartoituksen ja loppuyhteenvedon teemat.

Kohtaaminen ymmärryksen syveneminen ja ammatti-identiteetin kehittyminen olivat kehittämistyön keskeiset tavoitteet. Loppuyhteenvedossa korostui erityisesti itsetuntemuksen merkitys, joka toistui aineistossa useita kertoja. Alkukartoituksessa itsetuntemus tuli esille ainoastaan omien vahvuuksien edistämisen näkökulmasta. Itsetuntemus liittyy läheisesti sekä ammatti-identiteetin kehittymiseen että kohtaamisen ymmärrykseen. Itsensä kohtaamisen kautta itsetuntemus lisääntyi ja oma ammatti-identiteetti kehittyi ja siten myös kohtaamisen ymmärrys syveni.

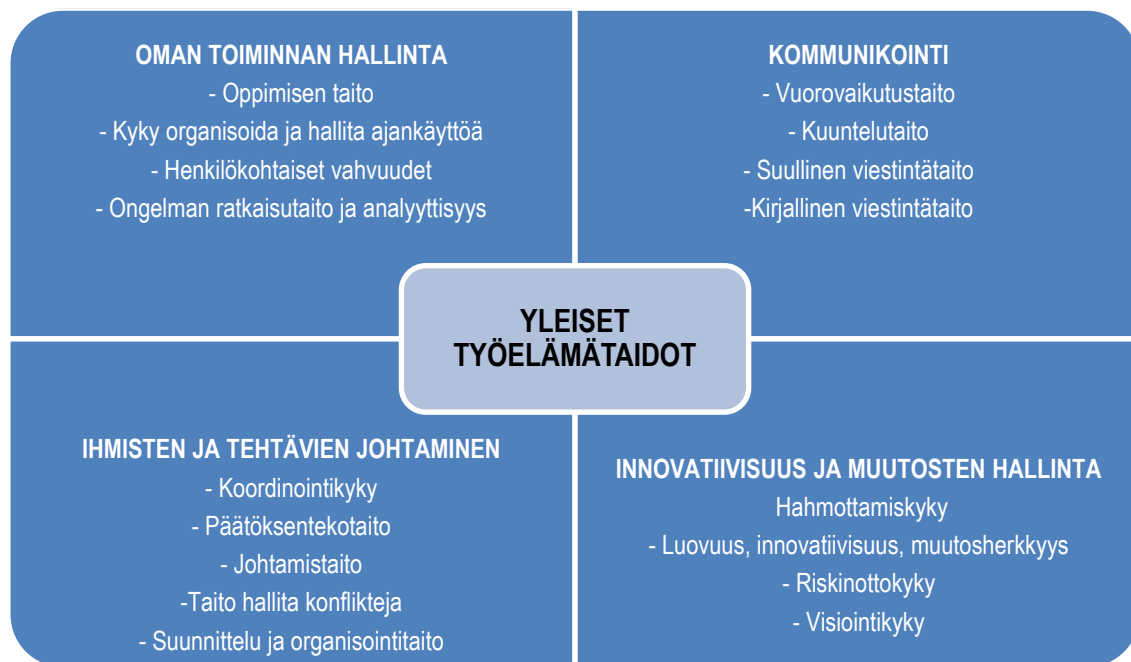
Loppuyhteenvedossa ammatti-identiteetti koettiin isompana kokonaisuutena, joka on osa omaa identiteettiä. Kohtaamisen ymmärrys lisääntyi kokemuksellisen ja toiminnallisen oppimisen kautta, joka mahdollisti teorian tiedon ja käytännön yhdistymistä.

Kuvio 7 kuvaa kehittämistyön tulosten yhteenvetoa, josta muodostuu kehittämistyöhön osallistuvien opiskelijoiden ajatuksia ammatti-identiteetistä ja kohtaamisesta työelämätaitojen edistäjinä työpajatyöskentelyn ja opintojen loppuvaiheessa.

KUVIO 7. Kehittämistyön tulosten yhteenveto

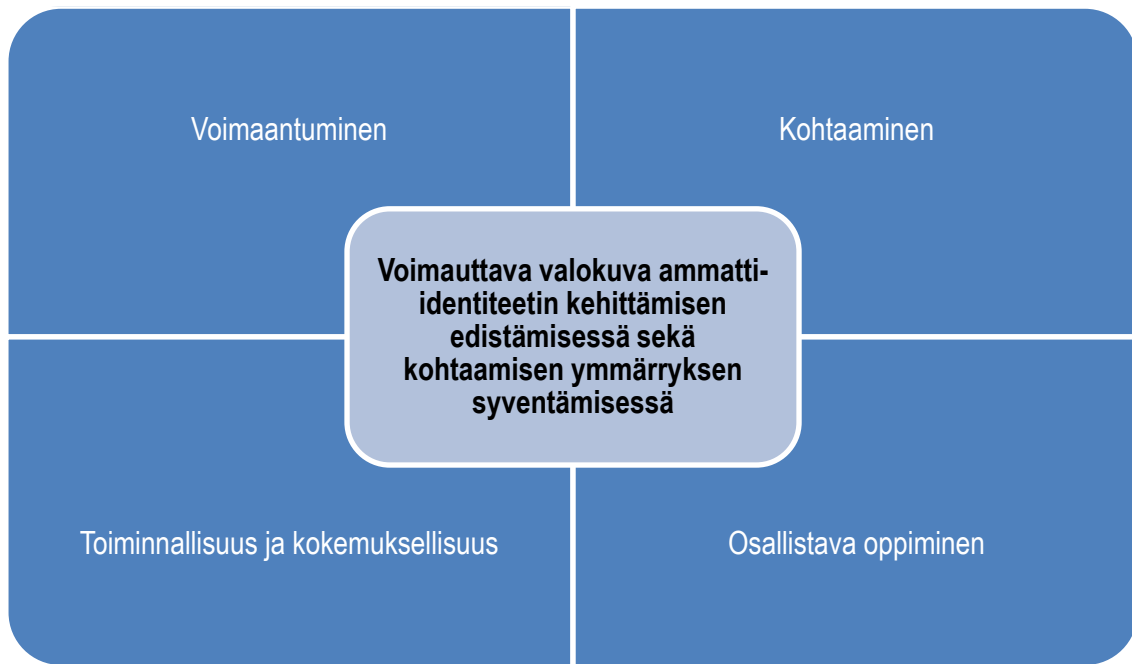
Ruohotie (2002, 37-40) luokittelee yleiset työelämävalmiudet neljään taitoalueeseen, jotka ovat elämänhallinta, kommunikointitaidot, ihmisten ja tehtävien johtaminen sekä innovaatioiden ja muutosten vauhdittaminen. Nämä taitoalueet ja kautuvat edelleen erilaisiin taitoihin ja kykyihin (Kuvio 8).

KUVIO 8. Yleiset työelämävalmiudet ja niiden jäsentyminen erilaisiksi taidoiksi Ruohotien(2002) mukaan

Kuvia 7 ja 8 vertailtaessa voidaan todeta kehittämistyön tulosten keskittyvän Ruohotien yleisten työelämätaitojen jaottelussa erityisesti oman toiminnan hallinnan, vuorovaikutustaitojen sekä innovatiivisuuden ja muutosten hallinnan taito-alueisiin.

Kehittämistyön työpajatyöskentelyn välineenä oli voimauttavan valokuvan menetelmä. Kehittämistyöhön osallistuneet opiskelijat kokivat voimauttavan valokuvan menetelmän sopivana menetelmänä ammatillisen kasvun opintoihin. Kuvien kautta ammatillinen polku nähtiin selkeämmin. Voimauttavan valokuvan menetelmä koettiin hyvänä reflektion välineenä. Kuvat asioiden ja itsen sanoittajina mahdollistivat saamaan enemmän irti omista ajatuksista ja oppimisesta. Kuviossa 9 on jaoteltuna eri osa-alueita, jotka opiskelijat nostivat voimauttavan valokuvan menetelmän käytöstä.

KUVIO 9. Voimauttavan valokuvan menetelmän kokemukset

Kehittämistyöhön osallistuneet opiskelijat kokivat hyvänä voimauttavan valokuvan menetelmän osallistavuuden. Toiminnallinen ja osallistava työskentelymenetelmä syvensi käsitteiden ymmärrystä ja kokemista. Voimaantumisen kokemuksen ymmärryksen merkitys koettiin tärkeänä tulevan asiakastyön sekä oman ammatti-identiteetin sekä henkilökohtaisen elämän kannalta.

Erilaisia kohtaamistilanteita syntyi työpajojen aikana opiskelijoiden sekä opiskelijan ja ohjaajan välillä. Myös itsenäinen työskentely mahdollisti oman henkilökohtaisen itsensä kohtaamisen työpajatyöskentelyn lisäksi. Työpajatyöskentelyssä kuvaustilanne koettiin voimakkaana ja spontaanina, kuvaustilanteessa kohtaaminen ilman suojia koettiin tarpeellisena oppimiskokemuksena.

7 POHDINTA

Kehittämistyön tavoitteena oli voimauttavan valokuvan menetelmää käyttäen edistää ammattikorkeakouluopiskelijoiden ammatti-identiteettiä ja lisätä itsensä ja toisen ihmisen kohtaamisen ymmärrystä. Kiinnostuksen kohteita kehittämissä olivat mm. opiskelijoiden näkemykset omista työelämätaidoista ja ammatillisesta identiteetistä sekä ammatillisuuden yhteensovittamisesta omaan itseen ja omiin arvoihin.

7.1 Tulosten pohdinta

Kehittämistyön aihe on ajankohtainen, koska tulevaisuuden työelämä edellyttää elinikäistä oppimista, vahvoja yhteistyötaitoja sekä valmiutta kehittää ja arvioida omaa toimintaa eri tilanteissa. Koulutus kehittyy varmojen totuuksien opettelusta tiedon soveltamiseen ja ongelmanratkaisutaitojen suuntaan, jolloin oppimistaidot nousevat keskeiseksi. (Työelämä kestävän hyvinvoinnin lähteeksi, 2015.)

Ikärakenteen muutokset, palvelutarpeen kasvu, kiristynyt kuntatalous ja erikoistuvat palvelut haastavat kuntakentän jatkamaan uudistustyötä. (Kaste-ohjelma 2012-2015). Ammattispesifisten taitojen ja tietojen lisäksi opiskelijan on omaksuttava myös valmiuksia, joiden perustana ovat tieto ja käsitykset työllistymisestä ja työelämän eri sektoreista sekä kyky nähdä omia mahdollisuuksia työmarkkinoilla. Tämä vaatii taitoa tunnistaa oma osaamisensa, joka puolestaan vaatii paikan, jossa opiskelija voi tietoisesti pohtia osaamistaan ja kehittämistarpeitaan. Myös tämä omaan itseen kohdistuva tutkiva asenne on työelämässä tarvittava taito. (Penttinen, Skaniakos & Lairio 2011, 14-15.)

Voimauttavan valokuvan menetelmä oli kehittämistyön keskeisenä välineenä, jonka sisältämät ehdot näkyivät selkeästi myös kehittämistyön tuloksissa, miten opiskelijat kokivat työskentelyn menetelmän avulla.

Voimauttavan valokuvan menetelmässä ammatillisuus ei perustu etäisyyteen ja asiantuntijuuteen, vaan molemminpuoliseen tunnesiteeseen. Kohtaaminen käsitteenä jää helposti sanahelinäksi ja sen ymmärrystä voi olla vaikea tavoittaa. Voimauttavan valokuvan menetelmä soveltuu hyvin kohtaamisen ymmärryksen syventämiseen. Toisen kohtaaminen syvenee oman itsen kohtaamisen myötä.

Voimauttavan valokuvan menetelmän sisältämät ehdot, tasavertaisuus ja valtaasetelmien purkaminen sekä itsemäärittelyoikeuden toteutuminen mahdollistivat kohtaamisen syvemmän kokemisen ja ymmärryksen sekä osallisuuden ja osallistumisen työpajatyöskentelyyn. Voimauttava valokuva toimi eräänlaisena ihmis-pakettina, jossa oma prosessi ja itsetuntemuksen syveneminen suhteessa omaan ammatti-identiteettiin ja kohtaamisen ymmärrykseen edistyi. Tämä osoittaa, että työpajatyöskentely loppuvaiheen opiskelijoiden ammatti-identiteetin ja kohtaamisen äärelle oli tarpeellista ja ajankohtaista.

Tämä kehittämistyö vahvistaa voimauttavan valokuvan menetelmän vaikuttavuutta ja mahdollisuuksia kaikkeen identiteettityöhön, johon myös ammatti-identiteetin kehittyminen ja kohtaamisen ymmärryksen syventyminen kuuluvat. Lisäksi kehittämistyö antaa tärkeitä tuloksia siitä, miten oppimista esimerkiksi vuorovaikutustaitojen ja itsetuntemuksen merkityksestä voidaan kehittää kokemukselliseksi oppimiseksi, jossa teorian tieto ja käytäntö yhdistyvät kokonaisuudeksi.

7.2 Prosessin pohdinta

Kehittämistyö jakautui neljään vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe keskittyi aiheeseen liittyvän kirjallisuuden tutustumiseen sekä teoreettisen viitekehyksen rakentamiseen. Toinen vaihe keskittyi suunnitelman tekemiseen sekä opiskelijoiden hankintaan. Kolmannessa vaiheessa tapahtui kehittämistyön toiminnallinen osuus ja neljäs vaihe keskittyi raportointiin.

Kehittämistyön toiminnallisen osuuden menetelmäksi valikoitui voimauttavan valokuvan menetelmä. Valintaan vaikutti kehittämistyön tekijän aikaisempi koulutus sekä halu kehittää omaa osaamistaan voimauttavan valokuvan soveltamisessa.

Osallistava toimintatutkimus sopi kehittämistyöhön osallistavan luonteensa vuoksi, jossa oma roolini työpajojen ohjaajana oli aktiivinen ja mukaan tuleva. Toimintatutkimus sopi myös kehittämistyöhön syklisen prosessinomaisuutensa vuoksi. Sykliin vaiheet olivat suunnittelu, toteutus, havainnointi ja reflektointi, jotka näkyivät selkeästi toiminnallisen osuuden suunnittelussa sekä toteutuksessa. Myös toimintatutkimuksen luonteeseen kuuluva arvaamattomuus näkyi kehittämistyön toiminnallisessa osuudessa. Opiskelijoiden osallisuus ja heiltä nousseet teemat vaikuttivat toiminnallisen osuuden sisällön erilaisiin painotuksiin. Vapaa keskustelu sekä herättelevät tehtävät nostivat esiin myös sellaisia aiheita, jotka eivät varsinaisesti liittyneet tämän kehittämistyön aiheeseen.

Osallistavan toimintatutkimuksen kriittisin kohta kehittämistyössä oli oma rooli työpajojen vetäjänä, jonka merkitys korostui prosessin aikana. Osallisuus mahdollisti tietynlaista vapautta ja herättelevät tehtävät herättivät paljon monenlaisia tunteita ja omia henkilökohtaisia prosesseja osallistujissa. Työpajojen vetäjänä yksi tehtäväni oli huolehtia osallistujien turvallisuudesta sekä havainnoida ja arvioida heidän kykyjä käsitellä työpajatyöskentelyn aikana nousseita haastavia asioita sekä tunteita. Kehittämistyössä opiskelijoilla oli mahdollisuus käyttää henkilökohtaista ohjausaikaa haastavien tilanteiden ja tunteiden purkamiseen. Aiheena ammatti-identiteetti ja kohtaaminen ovat henkilökohtaisia. Kohtaamisen ymmärryksen syventäminen sekä ammatti-identiteetin kehittäminen lähtee liikkeelle ohjaajan omasta tavasta kohdata osallistujat, jossa oma ammatillisen kasvun prosessi sekä siihen liittyvä ymmärrys sekä itsetuntemus nousivat merkittäviksi.

Kehittämistyön tekeminen oli mielenkiintoista ja hyvin palkitsevaa. Opiskelijat olivat kiinnostuneita kehittämistyötä ja heidän oppimisprosessi inspiroi kehittämis-

ideoita hyödynnettäväksi. Myös opiskelijoilta tuli kehittämistyöhön liittyviä kehittämisideoita. Kehittämistyön suurimpana haasteena olivat aikataululliset haasteet, kun toiminnallinen osuus piti toteuttaa nopealla aikataululla.

Ryhmään osallistui ainoastaan viisi opiskelijaa, mutta kehittämistyötä ei markkinoitu kuin kahdelle opiskelijaryhmälle. Tämän tyyppisen ryhmän työskentelyyn vaikuttaa myös ryhmän koko, eikä osallistujia olisi voinut ottaa kovin paljoa enempää.

Opiskelijoiden sitoutuminen työskentelyyn oli erittäin hyvää. Tuloksiin on päästy, sillä toimintani on ollut tavoitteellista, motivoitunutta ja suunnitelmallista. Voimauttavan valokuvan menetelmä on ollut voimakas menetelmä ammatti-identiteetin edistämässä ja kohtaamisen ymmärryksen syvenemisessä. Tekijän työmotivaatio on ollut hyvä ja opiskelijat ovat kokeneet työpajatyöskentelyn hyvin tarpeellisena.

7.3 Kehittämistyön luotettavuus ja eettisyys

Kehittämistyö toteutettiin voimauttavan valokuvan menetelmän etiikan mukaisesti, niin että siinä toteutui opiskelijoiden itsemääräämisoikeus. Voimauttavan valokuvan menetelmä sisältää myös ehdon valta-asetelmien poistamisesta, jossa perusidea on yksinkertainen: valokuvaamisen ja hoidollisen/amatillisen suhteen dynamiikka käännetään pääläelle. Sen sijaan, että kuvaaja päättää, miten hän näkee kuvaamansa ihmisen, kuvassa oleva ihminen on päähenkilö, joka määrittelee, miten häntä saa katsoa. (Savolainen, 2015.) Itsemääräämisoikeuden säilyttäminen koko prosessin ajan mahdollistaa opiskelijoiden turvallisuuden ja yksityisyyden, kaikki tuotettava kuvamateriaali on opiskelijoiden omistamaa, eikä kehittämistyön jälkeen tekijälle jää mitään materiaalia, ellei opiskelijoiden kanssa sovita asiasta toisin. Tekijällä on vastuu lupa-asioiden hoitamisesta.

Voimauttavan valokuvan menetelmä syntyi 1990-luvun lopulla aluksi lastensuojelun tarpeista. Miina Savolaisen (2016) mukaan menetelmä on kehittynyt satu-raation periaatteella noin 20 vuotta jatkuneen täydennyskoulutustyön ohessa. Suomessa kolmetuhatta sosiaali-, terveydenhoito-, opetus- ja terapia-alojen eri viitekehyksissä toimivaa ammattilaista on käynyt menetelmän vuoden mittaisen perusteet-koulutuksen, joka mahdollistaa kolmivuotiset jatko-opinnot. Samalla menetelmää monimuotoisilla tavoilla soveltavat ammattilaiset ovat omilla koke-muksillaan osaltaan osallistuneet menetelmän teorian ja toimivuuden hiomiseen. Menetelmän parantavuus ei perustu valokuvaan, vaan katseeseen ja ihmisten väliseen yhteyteen. Voimauttavan valokuvan menetelmä määrittelee eettiset eh-dot, joiden sisällä valokuvan käyttö on voimauttavaa ja hoidollisesti laadukasta. (Savolainen, 2015; Savolainen 2016.)

Tieteellisen tiedon keskeinen tunnusmerkki on luotettavuus, jonka arvioinnissa kiinnostus kohdistuu tutkimusmenetelmiin, tutkimusprosessiin ja tutkimustulok-siin. Kehittämistoiminnassa luotettavuudella tarkoitetaan todenmukaisuuden li-säksi ennen kaikkea käyttökelpoisuutta. Kehittämistoiminnassa voidaan kuiten-kin käyttää myös perinteisesti tutkimuksissa käytettyjä luotettavuuden arviointita-poja (Toikko & Rantanen 2009, 121-122.)

Tutkimustulosten luotettavuuden arvioinnin lähtökohtana on aina tulosten, mene-telmien ja tiedonkeruun riittävän tarkka dokumentaatio, sillä muuten ulkopuolisen arvioitsijan on mahdotonta päätellä tutkimuksen luotettavuudesta mitään. Toimin-tatutkimuksen tulosten yleistettävyyden perustuu dokumentaatioon, sillä tutkimus-tulosten siirrettävyys voidaan tarkastella tutkimuksen lähtökohtatilanteen ja ku-vauksen pohjalta. Jos lähtökohtaoletukset vastaavat uutta tilannetta, voidaan tu-losten olettaa olevan siirrettävissä. Saadut tulokset pätevät vain kyseessä ole-vaan tapaukseen, jos valideetti on kunnossa. (Kananen 2009, 96.)

Toimintatutkimuksen tulosten voidaan katsoa pätevän vain tapaukseen, jota se käsittelee. Siirrettävyys ei ole laadullisen tutkimuksen varsinainen tarkoitus. Tu-lokset voidaan siirtää tapauksiin, jotka vastaavat tutkimustulosten tapausta. Siir-rettävyys edellyttää tutkimuksen lähtökohtatilanteen tarkkaa kuvausta, jotta voi-daan päätellä, millaisiin tilanteisiin tulokset soveltuvat. (Kananen 2009, 97)

Tutkimuseettisiä haasteita sisältyy kehittämistoimintaan kehittäjän tasapainoillessa tieteellisyyden vaatimusten ja rajallisten aikaresurssien välillä. Käytettävissä olevan ajan rajallisuuden vuoksi kehittämistyön kaikki asetelmat eivät täytä luotettavan tutkimuksen kriteereitä. Kehittämistoiminnalla usein pyritään positiivisiin tulokseen ja sen vuoksi raportoinnissa voidaan korostaa onnistumisia ja saavutettuja tuloksia. Sidonnaisuuden toimeksiantajan ja kehittäjän välillä voivat johtaa liian optimistiseen kuvaan kehittämistoiminnassa (Toikko & Rantanen 2009, 128.)

Kehittämistyön eettisiä haasteita loivat rajalliset aikaresurssit ja aikataulun sovittaminen opiskelijoiden lukujärjestykseen. Aikataulusuunnitelma laadittiin toimeksiantajan tarpeita ja resursseja vastaavaksi. Rajallinen aikaresurssi yhdistettynä aiheen henkilökohtaisuuteen oli myös merkittävä eettinen haaste. Kehittämistyö oli luonteeltaan toiminnallinen ja se mahdollisti nopean aikataulullisen etenemisen siinä vaiheessa kun projekti käynnistyi.

Kehittämistyön toiminnallisen osuuteen ei kuulunut työpajojen tuotosten esittelyä laajemmalle yleisölle opiskelijoiden kanssa, vaan toiminnallinen osuus päättyi omien projektien esittäminen opiskelijaryhmän sisällä. Itsemääräämisoikeus mahdollisti opiskelijan oman oppimiskokemuksen esittelyn sillä laajuudella tai suppeudella kuin opiskelija halusi.

Toimintatutkimuksen syklinen eteneminen mahdollisti kehittämistyön vaiheittaisen etenemisen. Työpajatyöskentelyn alku- ja loppuvaiheen kartoitukset kuvasivat opiskelijoiden oppimisprosessia. Jatkuva dialogi mahdollisti kehittämistyön toiminnallisen osuuden sisällöllisten painotusten muovautumisen tarkoituksenmukaisiksi.

Aineistoa käsiteltiin luottamuksellisesti. Aineistoa käsittelin ensisijaisesti vain minä, kehittämistyötä ohjaava opettaja näki aineistosta pieniä esimerkkejä ohjaustilanteen yhteydessä.

Kehittämistyössä ei pyritty tuottamaan mitään tieteellisesti pätevää ja luotettavaa uutta teoriaa. Hyvä toimintatutkimus tuottaa toimivia ja hyödyllisiä tuloksia. Tärkeää on tarkastella, kenen näkökulmasta tulokset ovat hyödyllisiä ja millä perusteella. Parhaimmillaan tutkimus voimaannuttaa osallistujia ja saa heidät uskomaan omiin taitoihinsa. (Heikkinen ym. 2010, 155-157).

7.4 Oman oppimisen arviointi

Kehittämistyön tavoitteena oli voimauttavan valokuvan menetelmää käyttäen edistää ammattikorkeakouluopiskelijoiden ammatti-identiteettiä ja lisätä itsensä ja toisen ihmisen kohtaamisen ymmärrystä. Kiinnostuksen kohteita kehittämistyössä olivat mm. opiskelijoiden näkemykset omista työelämätaidoista ja ammatillisesta identiteetistä sekä ammatillisuuden yhteensovittamisesta omaan itseen ja omiin arvoihin. Omana oppimistavoitteena on toiminnallisen projektin johtaminen ja hallinta sekä voimauttavan valokuvan menetelmäohjaajana kehittyminen. Kehittämistyön aiheen perustelut lähtivät työelämän vaatimuksista elinikäiselle oppimiselle, jota tuon esiin johdannossa.

Kokemuksesta voimauttavan valokuvan menetelmän soveltajana oli hyötyä, sillä ymmärsin työskentelyyn liittyvän vastuun sekä työpajatyöskentelyn sisällön painotusten muuntautumiskyvyn kehittämistyön eri vaiheissa. Saavutin kehittämistyölle asettamat tavoitteet erittäin hyvin. Reflektoidessani kehittämistyön lähtökohtia, voin todeta, että rajalliseen aikaan nähden opiskelijoiden kokemukset omasta oppimisesta ylittivät omat odotukseni. Miina Savolaisen mukana olo asiantuntijan roolissa vaikutti positiivisella tavalla kehittämistyöhön sekä konkreettisesti osallistumalla työpajojen suunnitteluun että kannustamalla minua antaen positiivista palautetta. Myös yhteistyökumppanin ja ohjaavan opettajan positiivinen ja innostunut suhtautuminen vaikuttivat positiivisella tavalla kehittämistyön kaikissa vaiheissa.

Kuvasin kehittämistyön prosessin vaiheet selkeästi sekä tekstissä että kuviossa 2 kehittämistyön etenemisestä. Kehittämistyön tekeminen kehitti asiantuntijuuttani sekä voimauttavan valokuvan menetelmän soveltajana että projektin hallinnan ja johtamisen taitoja merkittävästi. Työskentely oli aktiivista, luotettavaa ja vastuullista.

Työpajatyöskentelyn aikana keräsin palautetta osallistuvilta opiskelijoilta. Annettu palaute oli pääsääntöisesti positiivista. Vain pari käytännön asiaa tuli ilmi, missä olisi voinut parantaa, kuten osa opiskelijoista olisi toivonut työpajojen väleihin enemmän aikaa, osa taas koki rytmityksen hyvänä. Osa olisi toivonut työpajatyöskentelystä laajempaa kokonaisuutta.

Kehittämistyön suunnittelu ja toteutus edistyivät nopeassa syklissä yhteistyökumppanin aikataulullisten toiveiden mukaisesti. Kehittämistyö vei mukanaan ja syvensi omaa ajatusta omasta ammatti-identiteetistä ja omista tulevaisuuden näkymistä. Kehittämistyön haastavin kohta oli raportin kokoaminen.

Kehittämistyö vahvisti jo ennestään olleita ammatillisia linjojani, jotka olen kokenut tärkeiksi sosiaalialan työssä. Ammatti-identiteettiin liittyvä tietoisuus sekä aito kohtaaminen välittyy suoraan asiakkaalle ja työyhteisölle. Mielestäni sosiaali- ja terveysalalla ammatillisuus nähdään vielä jäykkänä, joka osaltaan syö aitoa kohtaamista. Haluaisin jatkossakin olla kehittämässä opiskelijoiden kokemuksellisia ammatillisen kasvun opintoja.

7.5 Jatkokehittämisehdotuksia

Jatkokehittämisajatuksina opiskelijat tuottivat ideoita voimauttavan valokuvan menetelmän käyttämisestä laajemmin ammatillisen kasvun prosessissa opiskeluaikana. Voimauttavan valokuvan menetelmää voisi hyödyntää esimerkiksi opiskelun alku- ja loppuvaiheessa olisi omat ammatillisen kasvun työpajajaksot, joita

olisi opiskelujen loppuvaiheessa hyvä peilata toisiinsa. Opiskelijat ideoivat voimauttavan valokuvan työpajojen hyödyntämisen kaikille sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille. Opiskelijat kokivat, ettei osallistavassa prosessissa voi pelkästään luetella sanoja, joita halutaan kuulla vaan joutuu oikeasti pysähtymään asioiden äärelle. Opiskelijat näkivät voimauttavan valokuvan käyttömahdollisuutta lisäksi tutor-opettajan ja opiskelijan välisen vuorovaikutuksen tukena.

Mielestäni tarvittaisiin toinen vastaavalla tavalla toteutettu projekti, joka olisi toteutettu laajempaan ja pidemmällä aikavälillä. Voimauttavan valokuvan prosesseja ei kuitenkaan voi ohjata kuin henkilö, joka on käynyt siihen liittyvän täydennuskoulutuksen sekä oman prosessin, joka tulee huomioida mikäli vastaavia kehittämistöitä suunnitellaan.

Mikäli tuntimäärä ei olisi niin rajattu kuin tässä kehittämistyössä, voisi työpaja-työskentelyn jaotella yleisiä työelämätaitoja mukailevaksi, jossa opiskelijat voisivat toteuttaa itsenäisenä työnä oman projektin vaikkapa muiden opiskelijoiden kanssa, jolloin myös projektin hallintaan ja johtamiseen liittyvät taidot kehittyisivät.

LÄHTEET

Aarto-Pesonen, L. 2013. ”Tää koulutus ei tehnyt musta pelkkää jumppamaik-
kaa” Substantiivinen teoria aikuisoppijan ammatillisen kasvun holistisesta pro-
sessista liikunnanopettajakoulutuksessa. *Studies in sport, physi-
cal and health* 192. Jyväskylän yliopisto.

Bahtin, M. 1987. *The dialogic Imagination: Four Essays by M. M. Bakhtin*. Aus-
tin: University of Texas Press.

Buber, M. 1993. *Minä ja Sinä*. Helsinki: WSOY.

Eteläpelto, A & Vähäsantanen, K. 2006. Ammatillinen identiteetti persoonalli-
sena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa A. Eteläpelto ja J. Onnismäa
(toim.) *Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu*. Vantaa: Kansanvalitusseura, 26-
49.

Hanhinen, T. 2010. *Työelämäosaaminen. Kvalifikaatioiden luokitusjärjestel-
män kotsutointi*. Tampereen yliopisto. Tampere.

Heikkinen, H. 2006. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, H.,
Rovio, E & Syrjälä, L. (toim.) *Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen mene-
telmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansanvalitusseura. 16-38.

Heikkinen, H. & Jyrämä, J. 1999. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa Heikki-
nen, H. & Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) *Siinä tutkija missä tekijä- toiminta-
tutkimuksen perusteita ja näköaloja*. Jyväskylä: Atena Kustannus. 25-62.

Heikkinen, H., Kontinen, T. & Häkkinen, P. 2007. Toiminnan tutkimisen suun-
taukset. Teoksessa H. L. T. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä (toim.) *Toiminnasta
tietoon. Toimintatutkimukset menetelmät ja lähestymistavat*. Helsinki: Kansan-
valitusseura, 39-76.

Heikkinen, H., Rovio, E & Kiilakoski, T. 2006. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa Heikkinen, K., Rovio, E & Syrjälä, L.(toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistus-seura. 78-93.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Honkanen, L. 2011. Empowerment valtaistumisen ja voimaantumisen dialogina. Teoksessa Mäntysääri, M., Pohjola, A & Pösö, T. (toim) Sosiaalityö ja teoriaa. Jyväskylä: Ps-kustannus, 305-337.

Houtsonen, J. 2000. Identiteetin rakentuminen koulun symbolisessa järjestyksessä. Teoksessa J. Houtsonen, J. Kauppila & K. Komonen. Koulutus, elämänkulku ja identiteetti. Kasvatussosiologisia avauksia suomalaisten oppimiseen. Joensuu: Joensuu University Press.

Huotelin, H. 1992. Elämäkertatutkimuksen metodologiset ratkaisut. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia.

Itkonen, M. 1996. Itseyteni ja toiseutesi - opettajuutemme jäljitelty maa: esseistinen montaasi kasvatustieteen perusteiksi. Turun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Rauman opettajankoulutuslaitos. Tampere.

Jokinen, J. 2000. Aikuisopettajan identiteet. Yksinäisestä sankariopettajasta tiimiytyneeseen yrittäjään. Tampere University Press.

Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Kananen, J. 2009. Toimintatutkimus yritysten kehittämisessä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, Jyväskylä.

Kaste-ohjelma 2012-2015. Viitattu 10.5.2017.

<http://stm.fi/kaste>

Kroger, J. 2000. Identity development. Adolescence through adulthood. California: Sage Publications.

Kuusela, P. 2005. Realistinen toimintatutkimus? Toimintatutkimus, työorganisaatiot ja realismi. Työturvallisuuskeskuksen raporttisarja 2. Kuopio: Edita Prima Oy.

Levinas, E. 1996. Etiikka ja äärettömyys. Keskusteluja Philippe Nemon kanssa. Toisen jälki. Tampere: Gaudeamus.

Penttinen, L., Skaniakos, T. & Lairio, M. 2011. Opiskelijan työelämäorientaatiota voidaan vahvistaa opinnoissa kokonaisvaltaisesti ohjauksella ja pedagogisilla ratkaisuilla. Teoksessa L. Penttinen (toim.) Opinnoista (työ)elämään, Tutkimustietoa korkeakouluopiskelijoiden ohjauksen ja työelämätaitojen kehittämiseen. Kopijyvä =y, 14-16. Viitattu 10.5.2017.

http://www.peda.net/img/portal/2472074/opinnoista_tyoelamaan_www.pdf?cs=1326708859

Ruohotie, P. 2002. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Juva: WS Bookwell.

Ruohotie, P. 2005. Minäkäsityksen ja identiteetin muuttuminen johtamisen tavoitteena. Teoksessa M. Tuominen ja J. Wihersaari (toimi.) Ammatti ja kasvatus: ammattikasvatuksen tutkimuksia vuonna 2004. Hämeenlinna: Tampereen yliopisto, ammatti-kasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus, 185-197.

Ruohotie, P. 2006. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Aikuiskasvatus. Wsoy: Helsinki.

Räty, O. 1982. Koulutus ammattiin. Juva: WSOY.

Rönholm, J. 1999. Identiteetin lähteillä: kulttuurijuuret minuuden opiskelun osana. Turun yliopisto.

Savolainen, M. 2016. Empowering Photography: Participating in Someone Else's World. Teoksessa Kopytin, A. & Rugh, M. (toim.) Green studio. Nature and the Arts in Therapy. Nova Science Publishers: New York. 179-203.

Savolainen, M. 2015. (laajempi alkuperäiskäsikirjoitus, ei julkaistu) Voimauttava valokuva – toisen ihmisen maailman osallistuminen.

Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu: Oulun yliopisto. Viitattu 30.11.2017, <http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>.

Silkelä, R. 2003. Aito kohtaaminen opetusharjoittelun ohjaamisessa. Teoksessa R. Silkelä (toim.) Tutkimuksia opetusharjoittelun ohjaamisessa. Suomen harjoittelukoulujen vuosikirja N:o 1. Joensuu: Suomen harjoittelukoulut 79-84.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työelämä kestävän hyvinvoinnin lähteeksi. Sitra julkaisu, 2/2015. Viitattu 20.9.2016, https://www.sitra.fi/julkaisut/Esitteet/2015/Tyoelama_kestavan_hyvinvoinnin_lahteeksi.pdf

Värri, V-M. 2000. Hyvä kasvatusta – kasvatusta hyvään. Tampere: Tampere University Press.

Wihersaari, J. 2011. Kohtaaminen – Opettajuuden ydin? Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Acta Universitatis Tampereensis 1577. Tampere: Tampere University Press

Työpajojen ja välitehtävien sisällöt

1. Ennakkotehtävät

- Aiheena oma ammatillinen polku, käännekohtat ja unelmat
- Aiheena arvostava katse

2. Työpaja 1. (14.10.16)

- Parikuvaus ja purku
- Paikka: OAMK + lähimaasto + ATK-luokka (?)
- Aikataulu:
tutustuminen (1h)
8.00-9.00 tutustuminen
9.00-10.30 orientaatio menetelmään, pohjustus kuvaamiseen
10.30-13.30 parikuvaus (sisältää ruokatauon)
13.30-15.30 purku pareittain (sisältää tauon)
15.30-16.30 purku koko ryhmälle

3. Työpaja 2. (15.10.16)

- Minä ja ammatillisuus
- Paikka: OAMK
- Aikataulu:
10.00-11.30 oma ammatillinen polku –tehtävän purku
11.30-13.30 omat erilaiset puoleni –työskentelyä valokuvien +purku

4. Työpaja 3. (18.10.16)

- Työyhteisö ja moniäänisyys
- Paikka: OAMK
- Aikataulu:
9.00-10.30 arvostava katse –tehtävän purku
10.45-12.00 työyhteisön moniäänisyys, näkyväksi tuleminen omilla ehdoilla, ryhmäprojekti

13.00-14.30 keskustelua

5. Itsenäistä työskentelyä

- Portfolio

6. Työpaja 4. (18.11.16)

- Yhteenveto, portfolio
- Paikka: OAMK
- Aikataulu:
10.00-12.00 portfoliot ja yhteenveto projektista

Toteuta albumikuvistasi, kulttuurisesta kuvastosta tai netistä löytyvistä kuvista oma työelämäнкаaarsi. Ajattele työelämää laajasti niin, että se sisältää myös opiskelun, ammatillisuuden kehittymisen ja alan valintaan liittyvät asiat. Ajattele harjoitusta elämänkerrallisena kronologina, jonka painopiste on työelämässä. Anna tulla näkyväksi myös lapsuuden haaveet siitä mikä sinusta voisi tulla isona sekä ajatus tulevaisuudesta. Rakenna työ valmiiksi 2. työpajaan.

Kuinka lähellä ammatillista unelmaasi olet saanut olla? Miten omat arvosi ja ammatillisuutesi ovat kehittyneet? Kuinka kaukana tai lähellä olet sitä opiskelijaa, joka aloitti opinnot opiskelemallasi alalla? Onko hänessä jotain sellaista, jota haluaisit palauttaa vielä itsellesi? Mitkä ovat odotuksesi tulevaisuuden työelämästä ja ajatuksesi sinusta työntekijänä?

Valokuvaaja? Opettaja?
Lääkäri? Lakimies?
Muusikko?
Kampaaja? Kokki?
Lentäjä?
Sähköasentaja? Toimittaja?

(kuva www.studentum.fi)

Millaisia peilejä sinun elämäsi tärkeät ihmiset ovat olleet varhaisesta kiintymyssuhteestasi alkaen eri elämänvaiheissasi. Ota huomioon myös Toisen katse – näetkö näitä odotuksia tai vaikutuksia elämässäsi? Miten olet kokenut kulttuurisen kuvaston ja visuaalisen kasvu ympäristösi elämäsi eri vaiheissa?

Rakenna Katseen kartastoni työ kuvien avulla, joissa tulee esille katsekontakti, sen luonne, suunta ja tunnelma. Voit käyttää albumikuvamateriaalia, kulttuurista kuvastoa, voit kuvata myös uusia kuvia. Rakenna työ valmiiksi 3. työpajaan. Tee sen rakenne ja muoto sellaiseksi, jollaisena ymmärrät oman katseen kartaston idean. Maurice Merleau-Pontyn mukaan katseen kartasto on omassa kehossamme kantama ruumiillinen kokemus katsotuksi tulemisesta ja siitä, millaisena olemme nähneet tämän maailman. Anna kuvamateriaalien ja visuaalisuuden viedä sinut hyvään flowhun. Valitse lohdullisia ja korjaavia näkökulmia sinne, mihin liittyy näkymättömyyttä.

Minun katseeni

Mitä näen, kun katson kuvassa olevaa itseäni silmiin?

Millainen katseiden kartasto hänen silmistään peilautuu?

Millaisen maailman hän on nähnyt?

Keiden silmistä hän on löytänyt uusia maailmoja?

Ketkä ovat kannatelleet häntä katseellaan?

ALKUKARTOITUS, AMMATTI-IDENTITEETTIIN JA KOHTAAMISEEN LIITTYVÄ YMMÄRRYS			
Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
-Asiantuntijuus -Ymmärrys -Ammatillisuus muodostuu työn tekemisen kautta -Ammatillisuuden rooli -Oma persoona työvälineenä	Ammatillisuuden muodostuminen työn tekemisen kautta	Itsetuntemus ammatti-identiteetin ja ammatillisuuden edistäjänä	Ammatti-identiteetti ja kohtaaminen työelämätaitojen edistäjänä
-Opitun sisäistäminen -Kasvaminen ihmisenä	Jatkuva oppiminen		
-Itsetuntemus -Omien vahvuuksien tunnistaminen -Tunteiden peilaaminen	Itsetuntemus omien vahvuuksien tunteiden edistäjänä		
-Heittäytyminen kohtaamiseen -Rohkeus aitoon dialogiin -Oman persoonan mukautuminen tilanteen ja ihmisen mukaan	Heittäytyminen kohtaamiseen sekä aitoon dialogiin	Kohtaaminen ja aito dialogi	
-Surun kohtaamisen vaikeus -Riittämättömyyden tunne	Haastavat tunteet kohtaamistilanteissa	Kohtaamistilanteiden haasteita	
-Työhön liittyvän kiireen ja stressin heijastuminen asiakastyöhön -Esitietojen vaikuttaminen kohtaamistilanteeseen -Ajan rajallisuus -Kohtaamistilanteiden keskeytyminen -Ympäristön paineiden heijastuminen asiakastyöhön	Kohtaamistilanteita haittaavat tekijät asiakastyössä		

LOPPUYHTEENVETO, AMMATTI-IDENTITEETTIIN LIITTYVÄ YMMÄRRYS			
Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
-Teorian ja käytännön kohtaaminen -Lait ja asetukset -Tietotulva -Käsitteiden kokemuksellinen ymmärrys	Teorian ja käytännön kohtaaminen	Ammattitaitoinen ja asiantunteva ammattilainen	Ammatti-identiteetti ja kohtaaminen työelämätaitojen edistäjänä
-Turvallinen ammattilainen -Asiantuntijuus	Turvallinen ammattilainen		
-Itsensä tunteminen -Itsetuntemuksen merkitys -Omien sokeiden osa-alueiden näkeminen	Itsetuntemuksen merkitys	Itsetuntemuksen ja reflektion yhteys ammatti-identiteetin kehittämiseen ja yksilöllisten voimavarojen tiedostamiseen	
-Ammatti-identiteetti osa omaa identiteettiä -Omat arvot suhteessa ammatillisuuteen -Opiskelijan roolista uloskasvamisen prosessointi	Ammatti-identiteetti osa omaa identiteettiä		
-Oman persoonan hyödyntäminen työvälteenä -Luovuuden tiedostaminen -Ammatillisuuden nivoutuminen kokonaisuudeksi -Visuaalisuuden ja herkkyyden hyödyntäminen -Rohkeus olla omanlainen	Rohkeus olla omanlainen		
-Reflektoinnin merkitys -Herkistyminen refleктоimaan ammatillisuuden eri näkökulmia	Reflektion merkitys		
-Kohtaamisen merkitys asiakastyössä -Itsensä kohtaaminen ja hyväksyminen -Itsensä kohtaamisen merkitys -Ihmisyyys -Toisin katsominen	Itsensä ja toisen kohtaaminen sekä kohtaamisen merkitys	Kohtaamisen ymmärryksen syveneminen	
-Erilaisuuden kunnioittaminen asiakkaissa ja työka-vereissa	Erilaisuuden kunnioittaminen		

-Ammatillisen voimaantumisen kokemus -Voimaantumisen ymmärryksen merkitys -Voimauttavan palautteen antaminen	Voimaantumisen kokemus, ymmärrys ja merkitys	Voimaantuminen	
-Ammatillisesta pätemisestä luopuminen haastavista tilanteissa -Väkivallan kohtaaminen -Surun kohtaaminen	Haastavat tilanteet työssä	Haastavat tilanteet, työhön liittyvät tunteet ja omat voimavarat	
-Riittämättömyyden tunne -Epävarmuuden sietäminen -Epävarmuuden kestäminen -Onnistumisen kokemukset -Kiireen tunteen poissiirtäminen asiakkaan kanssa	Työ ja tunteet		
-Omat voimavarat -Omat rajat -Oma hyvinvointi, itsestä huolehtiminen myös henkilökohtaisella tasolla -Työssä jaksaminen	Omista voimavaroista huolehtiminen ja omat rajat		
-Jatkuva keskeneräisyys	Jatkuva keskeneräisyys	Keskeneräisyys	
-Asiakkaan oman motivaation herättäminen -Asiakkaan osallistaminen omaa hoitoprosessia -Asiakaslähtöisyys -Toiminnallisuuden kautta sanoittaminen	Toiminnallisuus ja asiakkaan osallistaminen	Osallistava ja läsnäoleva työote	
-Läsnäolon merkitys -Ajan antaminen asiakkaille	Läsnäolo ja ajan antaminen		

AMMATILLISEN KASVUN KUVAUS			
Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
<ul style="list-style-type: none"> -Itsensä, omien tunteiden ja omien kipukohtien kohtaaminen, kohtaamisen merkitys ja käsittely -Omien voimavarojen ja kehitystarpeiden tunnistaminen ja niiden katsominen voimavarakeskeisesti -Oman itsen hyväksymisen prosessointi -Oman herkkyyden löytäminen ja hyväksyminen -Kehon tunteiden tuntemus 	Oman itsensä kohtaaminen ja hyväksyminen	Itsetuntemus ja oman itsensä kohtaaminen	Ammatti-identiteetti ja kohtaaminen työelämätaidojen edistäjänä
-Itsetuntemuksen lisääntyminen ja sen ymmärryksen merkitys	Itsetuntemuksen lisääntyminen		
<ul style="list-style-type: none"> -Katseiden merkitys, pysähtyminen omien katseiden äärelle, millaisia katseita annan muille ja millaisia katseita saan -Oman kuvavaraston läpikäyminen, omien kuvien uudelleen katsominen ja ajatusten selkiytyminen 	Pysähtyminen omien katseiden ja kuvavaraston äärelle		
<ul style="list-style-type: none"> -Kohtaamisen sen merkityksen ymmärryksen laajeneminen ja kokeminen -Aitous ja rauha kohtaamistilanteissa -Jäljen jättäminen kohtaamisen kautta -Välittämisen osoittaminen ammatillisesti 	Aidon kohtaamistilanteen ymmärryksen laajeneminen ja kokeminen		
<ul style="list-style-type: none"> -Läsnäolon ja vuorovaikutuksen merkityksen syveneminen -Keskittyminen kohtaamistilanteeseen ja asiakkaan kuuntelemiseen -Ymmärryksen lisääntyminen suhteessa asiakkaisiin -Kosketuksen merkitys 	Läsnäolon ja vuorovaikutuksen merkitys		
<ul style="list-style-type: none"> -Ammatillinen identiteetti –käsitteen laajentuminen ja vahvistuminen sekä ammatillisuuden palasten nivoutuminen kokonaisuudeksi -Ammatillisen kasvun tähtihetkiin palaaminen 	Ammatti-identiteetin ja ammatillisuuden palasten nivoutuminen kokonaisuudeksi		

-Teoreettisen tiedon ja luovuuden yhdistäminen -Oman henkilökohtaisen elämän yhteys ammatti-identiteettiin -Omalla persoonalla toimiminen, luottamus itseän ja omiin havaintoihin, omien arvojen kuunteleminen ammatillisesti			
-Ammatillisen voimaantumisen kokemukset -Voimaantumisen kokemus ja sen merkitys	Voimaantumisen kokemus	Voimaantuminen	
-Jatkuva keskeneräisyys ja kehittyminen ja siihen liittyvä lohdullisuuden kokemus -Pysähtyminen oman toiminnan ja työyhteisön toiminnan ääreen ja siihen liittyvä arviointi -Työhistoriassa tapahtuneiden epäeettisten tilanteiden käsittely	Jatkuva keskeneräisyys	Jatkuva oppiminen	
-Luottamus itseän -Uskallus heittäytyä	Luottamus itseän		
-Reflektion merkitys	Reflektion merkitys		
-Kuvakorttien käyttökelpoisuus omassa työssä	Uudet työvälineet		

LOPPUYHTEENVETO, ARVIOINTI TYÖPAJOJEN JÄRJESTELYISTÄ JA SISÄLLÖISTÄ			
Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
<ul style="list-style-type: none"> -Työpajan tiivis aikataulu koettiin hyvänä ja haastavana, työpajajakson pituus koettiin sopivana tai liian lyhyenä -Ryhmäkoon sopivuus -Toiminnallisuuden ja prosessinomaisen etenemisen toimivuus -Ryhmän kokonaisuena säilyminen ja siihen liittyvät haasteet -Riittävästi aikaa keskustelulle 	Käytännön järjestelyt	Suunnitteluun liittyvät kysymykset	Osallistava oppiminen työelämätaitojen edistämiseksi
<ul style="list-style-type: none"> -Tiivis ja luottamuksellinen ryhmä ja avoin ilmapiiri, ”oikeaa” asioiden jakamista -Kaikkien osallistujien osallistuminen aktiivisesti -Yhdessä keskustelu ja kokemusten peilaaminen -Toiminnallisten tehtävien aukipurkaminen -Jokaisen osallistujan yksilöllinen kohtaaminen -Hyväksyttävä kohtaamisen kokemus työpajoissa 	Ryhmään ja ilmapiiriin liittyvät asiat	Osallistava oppiminen	
<ul style="list-style-type: none"> -Harjoitusten ja uusien omakuvien jääminen itselle ja niihin palaamisen mahdollisuus -Kuvat asioiden ja itsen sanoittajina mahdollistivat saamaan enemmän irti omista ajatuksista ja oppimisesta -Kuvaustilanteen spontaanius -Luomisen tuska harjoituksissa -Tehtävien mielenkiintoisuus ja herättelevyys -Toiminnallisuus -Kuvakorttien käyttökelpoisuus 	Työpajojen sisällöt		
<ul style="list-style-type: none"> -Menetelmän sopivuus ammatillisen kasvun opintoihin -Kuvien kautta ammatillisen polun selkeytyminen 	Voimauttavan valokuvan menetelmän sopivuus	Voimauttava valokuva osallistavan oppimisen välineenä	

<ul style="list-style-type: none"> -Kuvaustilanteessa kohtaaminen ilman suojia ja kokemuksesta oppiminen -Ammatillisuuden kokonaisuuden jäsentäminen ja kokonaiskuvan muodostaminen -Menetelmän osallistavuus -Käsitteiden syvempi ymmärrys ja kokeminen -Asioiden reflektointi kuvien ja puheen avulla -Voimaantumisen kokemuksen ymmärrys 			
---	--	--	--

